

REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO ROKU 2020

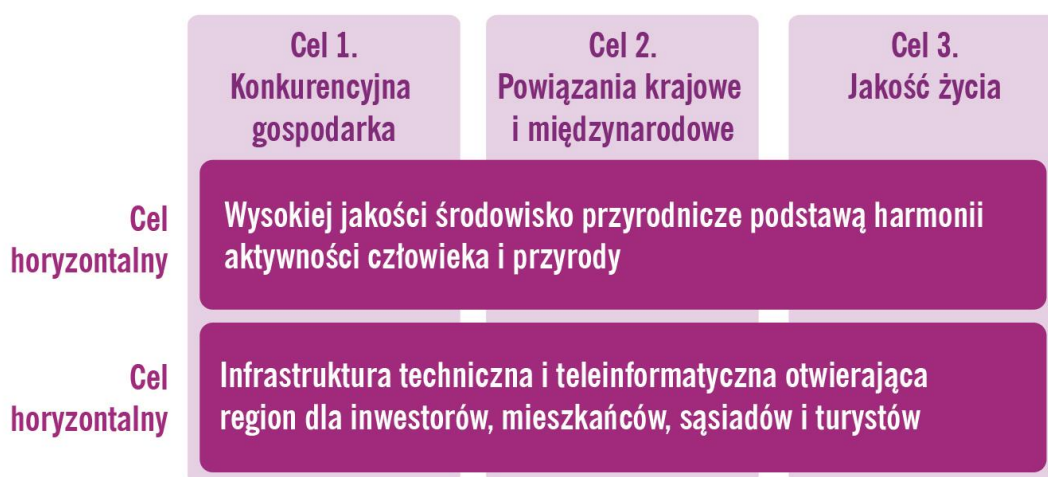
Białystok, styczeń 2015 r.

Spis treści

1. Cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.....	3
2. Główne narzędzia realizacji SRWP 2020 w układzie poszczególnych celów operacyjnych	3
3. System realizacji SRWP.....	39
4. Najważniejsze działania niezbędne do realizacji SRWP w latach 2015-2016.....	41

1. Cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.

Osiągnięciu wizji województwa określonej jako **Województwo podlaskie: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze** ma służyć realizacja trzech wzajemnie powiązanych celów strategicznych, u podstaw których leżą dwa cele horyzontalne. Przyjęte cele horyzontalne z jednej strony warunkują, z drugiej zaś wspierają możliwości skutecznego osiągnięcia celów strategicznych. W ramach celów strategicznych wskazano cele operacyjne, a wśród nich główne kierunki interwencji.

2. Główne narzędzia realizacji SRWP 2020 w układzie poszczególnych celów operacyjnych

Cele i działania sformułowane w Strategii dotyczą bardzo różnorodnych dziedzin aktywności społeczno-gospodarczej, dlatego też ich **realizacja wymaga zaangażowania bardzo wielu podmiotów i wykorzystania różnorodnych narzędzi i środków**. Rolą niniejszego dokumentu jest wskazanie narzędzi realizacji poszczególnych celów oraz potencjalnych źródeł finansowania.

Źródłem finansowania działań strategicznych będą przede wszystkim środki publiczne, uruchamiane przez instytucje różnych poziomów zarządzania rozwojem – nie tylko szczebla rządowego czy wojewódzkiego, ale również lokalnego, gdyż powodzeniu realizacji Strategii sprzyjać będzie wprowadzenie możliwie szerokiego strumienia środków. Do osiągnięcia wszystkich zamierzeń niezbędne będzie również zaangażowanie środków innych podmiotów, w tym środków prywatnych poprzez wkład własny do projektów współfinansowanych ze środków publicznych bądź przedsięwzięć inwestycyjnych realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Do głównych narzędzi realizacji SRWP 2020 należeć będą zatem programy Polityki Spójności na lata 2014-2020, w tym krajowe programy operacyjne: **PO Infrastruktur i Środowisko 2014-2020**, **PO Innowacyjny Rozwój 2014-2020**, **PO Polska Cyfrowa na lata 2014-2020**, **PO Polska Wschodnia 2014-2020**, **PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020** oraz **Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020**, ale także **Program**

Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, programy koordynowane przez KE, jak np. **Horyzont 2020** czy działania wielu podmiotów publicznych i prywatnych.

Szczególnym instrumentem służącym wdrażaniu celów SRWP 2020 jest **Kontrakt Terytorialny**, w którym określono cele i przedsięwzięcia priorytetowe o istotnym znaczeniu dla rozwoju kraju oraz województwa podlaskiego. Obecna formuła i treść kontraktu nie odpowiada jeszcze w pełni zapisom Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Źródłami finansowania Kontraktu są w szczególności: środki przeznaczone na realizację właściwych programów operacyjnych na lata 2014–2020, służących realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie polityki spójności, budżet państwa, budżet Województwa, budżety innych jednostek samorządu terytorialnego, środki pozostałych jednostek sektora finansów publicznych, środki państwowych funduszy celowych i inne środki publiczne. Kontrakt Terytorialny dla Województwa Podlaskiego został zawarty w dniu 27 września 2014 r. Kontrakt Terytorialny ma być renegocjowany po zatwierdzeniu programów operacyjnych na lata 2014–2020, służących realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie polityki spójności, w ramach których mogą być finansowane przedsięwzięcia priorytetowe.

Cel operacyjny 1.1 Rozwój przedsiębiorczości

Główne kierunki interwencji:

- Promowanie postaw przedsiębiorczych
- Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych

RPOWP 2014-2020

- Działania ukierunkowane na promowanie postaw przedsiębiorczych na wszystkich etapach edukacji. Aspekt ten pojawia się w obszarze kształcenia ogólnego oraz kształcenia zawodowego poprzez realizację działań na rzecz podnoszenia/kreowania u nauczycieli jak i u uczniów postaw przedsiębiorczości oraz innych idących w parze, postaw kreatywności oraz innowacyjności.
- Wspieranie w formie pomocy finansowej (bezzwrotnej i zwrotnej) na rozpoczęcie działalności gospodarczej, skierowane do osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (z wyłączeniem osób poniżej 30 roku życia).

- Wsparcie doradczo-szkoleniowe, np. w zakresie prowadzenia własnego biznesu, szkolenia specjalistyczne w dziedzinach odpowiadających podejmowanej działalności gospodarczej oraz wsparcie pomostowe w początkowej fazie funkcjonowania przedsiębiorstw.
- Wsparcie inwestycyjne dedykowane firmom we wczesnej fazie rozwoju, w szczególności w formie funduszy typu seed capital.
- Profesjonalizacja istniejących IOB w celu wsparcia promocji przedsiębiorczości, preinkubacji i inkubacji.
- Wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Interwencja będzie dotyczyła tworzenia miejsc pracy stanowiących podstawę dochodów miejscowej ludności. Wspierana będzie każda działalność gospodarcza wpisująca się w koncepcję „zielonej gospodarki”, która będzie tworzyć miejsca pracy i powiększać dochód lokalnej społeczności.
- Działania ukierunkowane na poprawę dostępności i jakości usług sprzyjających powstawaniu przedsiębiorstw społecznych, m.in. poprzez usługi animacyjne oraz inkubacyjne.
- Rozwój i funkcjonowanie istniejących przedsiębiorstw społecznych.

PO PW 2014-2020

- Wsparcie realizowane poprzez kompleksowy instrument pn. Platformy startowe dla nowych pomysłów. Jego celem jest wspieranie rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw typu start-up w oparciu o nowe pomysły. Oferta Platformy startowej skierowana będzie do osób do 35. roku życia, w szczególności do absolwentów szkół wyższych oraz studentów ostatnich lat studiów, chcących uruchomić i rozwijać własne firmy w Polsce Wschodniej w oparciu o zgłoszony do Platformy startowej pomysł bądź koncepcję.

PO IR 2014-2020

- Wsparcie w zakresie tworzenia przedsiębiorstw na bazie innowacyjnych pomysłów (tzw. preinkubacja).
- Zasilenie kapitałowe nowo powstałych firm.
- Wsparcie przedsiębiorstw poprzez instrument pożyczkowy w celu uzupełnienia wsparcia udziałowego udzielanego innowacyjnym start-up'om.

PO WER 2014-2020

- Promowanie postaw przedsiębiorczych dzięki wsparciu skierowanemu również do osób młodych w zakresie doradztwa i szkolenia umożliwiającego uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej oraz wsparcie osób młodych (do 29 r.ż.) w zakładaniu i prowadzeniu własnej działalności gospodarczej.
- Realizacja przez partnerów społecznych działań mających na celu opracowanie analizy potrzeb rozwojowych MMSP, które nie posiadają planu lub strategii rozwoju. Wsparcie to będzie miało na celu przede wszystkim przygotowanie przedsiębiorstw do efektywnego wykorzystania wsparcia szkoleniowo-doradczego realizowanego na poziomie RPOWP. Ponadto będzie realizowana interwencja skierowana bezpośrednio do przedstawicieli MMSP w zakresie szkoleń i doradztwa w obszarze zamówień publicznych oraz realizacji przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

- Wsparcie dedykowane rozwojowi podmiotów ekonomii społecznej w postaci finansowania zwrotnego (pożyczki), dzięki czemu podmioty te będą mogły się rozwijać i stabilniej funkcjonować. Przedsięwzięcia mające na celu wyposażenie przedsiębiorstw społecznych w wiedzę i umiejętności z zakresu wykorzystania prawa zamówień publicznych.
- Interwencja dedykowana doskonaleniu jakości oraz monitorowaniu procesu świadczenia usług administracyjnych istotnych dla prowadzenia działalności gospodarczej.

PROW 2014-2020

- Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej, mające na celu ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy.
- Wsparcie na rozwój usług rolniczych.
- Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury. Wsparcie obejmuje budowę lub modernizację targowisk lub obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów.
- Zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości.
- Dywersyfikacja źródeł dochodu, w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom (produkty objęte i nieobjęte załącznikiem nr 1 do TFUE).
- Podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy.
- Rozwój produktów lokalnych.
- Rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk.
- Operacje przyczyniające się do ułatwiania różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.
- Tworzenie grup i organizacji producentów.
- Operacje z zakresu małego przetwórstwa oraz tworzenie sieci w zakresie utworzenia krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz działań promocyjnych i marketingowych.
- Operacje z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w rozwoju pozarolniczych miejsc pracy.

PW Interreg Litwa-Polska 2014-2020

- Wspólne opracowywanie i wdrażanie projektów w zakresie przedsiębiorczości osób młodych, zachęcanie osób młodych do tworzenia przedsiębiorstw i prowadzenia działalności.
- Wspólne opracowywanie i wdrażanie programów na rzecz przyspieszenia rozwoju przedsiębiorczości oraz programów praktyk zawodowych.

Rząd i jednostki samorządu terytorialnego

- Polityka, prawo i wszelkie inicjatywy sprzyjające zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej.

Cel operacyjny 1.2 Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw

Główne kierunki interwencji:

- Promowanie postaw proinnowacyjnych
- Wspieranie działalności B+R w przedsiębiorstwach
- Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw
- Wspieranie transferu wiedzy i komercjalizacji wyników B+R
- Wspieranie innowacji produktowych, procesowych, organizacyjnych i marketingowych

Horyzont 2020

- Rozwój infrastruktury badawczej.
- Wsparcie badań naukowych i rozwoju nowych technologii.
- Wsparcie innowacji w MŚP.

COSME

- poprawa dostępu MŚP do finansowania, w formie kapitału lub pożyczek
- promowanie przedsiębiorczości

POIR 2014-2020

Wsparcie prowadzenie prac B+R przez przedsiębiorstwa poprzez:

- Projekty B+R przedsiębiorstw - badania przemysłowe lub eksperymentalne prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwo (samodzielnie lub jako lidera konsorcjum) w celu opracowania nowych lub istotnie ulepszonych rozwiązań, łącznie z przygotowaniem prototypów doświadczalnych oraz instalacji pilotażowych. Demarkacja z RPO: projekty B+R przedsiębiorstw w RPO do kwoty prawdopodobnie ok 3 mln.
- Sektorowe programy B+R - agendy B+R, istotne dla rozwoju poszczególnych branż/sektorów gospodarki. Proces określania programu sektorowego ma charakter oddolny. Finansowanie obejmuje badania przemysłowe i prace rozwojowe. Instrument opiera się na doświadczeniach programów sektorowych: Innolot oraz Innomed.
- Prace B+R realizowane z udziałem funduszy kapitałowych - współpraca z funduszami venture capital, które wspólnie z podmiotami publicznymi będą angażować środki we wsparcie projektów B+R realizowanych przez przedsiębiorstwa. Instrument opiera się na doświadczeniach z realizacji instrumentu BRIDGE VC.

Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I poprzez:

- Wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw - tworzenie i rozwój infrastruktury B+R przedsiębiorstw poprzez inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie i inną niezbędną infrastrukturę, która służy tworzeniu innowacyjnych produktów i usług. Demarkacja z RPO: inwestycje w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw w RPO prawdopodobnie poniżej 25 mln.
- Otwarte innowacje – wspieranie transferu technologii - stworzenie platformy innowacji umożliwiającej kojarzenie firm – dawców technologii z firmami MŚP zainteresowanymi pozyskaniem nowych rozwiązań (biorcami technologii). Wsparcie usług brokerskich oraz rozwoju MŚP w oparciu o wdrożenie nowego rozwiązania.

- Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw – współfinansowanie kosztów proinnowacyjnych usług świadczonych przez IOB lub jednostki naukowe, w tym usług związanych z transferem technologii, ochroną własności przemysłowej oraz współpracą w obszarze B+R+I (zwłaszcza w Krajowych Klastrach Kluczowych).
- Zwiększenie intensywności współpracy w ramach krajowego systemu innowacji – projekty systemowe i pilotażowe polegające na testowaniu nowych form wsparcia oraz mające na celu zwiększenie wiedzy i skłonności przedsiębiorstw do podejmowania działalności B+R+I.
- Inwestycje w innowacyjne przedsiębiorstwa z wykorzystaniem funduszy VC, m.in. w celu komercjalizacji wyników prac B+R.
- Inwestycje w innowacyjne przedsiębiorstwa przy użyciu mechanizmów finansowania syndykatowego (grupowego) przez aniołów biznesu.
- Wsparcie przedsiębiorstw poprzez instrument pożyczkowy w celu uzupełnienia wsparcia udziałowego udzielanego innowacyjnym start-up'om.
- Wsparcie przedsiębiorstw w przygotowaniu do pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania.
- Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R: pierwsze wdrożenie wynalazku, wsparcie innowacji technologicznych (Kredyt na innowacje technologiczne), fundusz gwarancyjny dla wsparcia innowacyjnych przedsiębiorstw.
- Wsparcie promocji oraz internacjonalizacji innowacyjnych przedsiębiorstw - finansowanie usług doradczych z zakresu internacjonalizacji firm świadczonych przez IOB, a także programów promocji polskich marek produktowych.

Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego poprzez:

- Badania naukowe i prace rozwojowe, projekty polegające na prowadzeniu badań naukowych i prac rozwojowych, realizowane przez konsorcja naukowe i naukowo-przemysłowe. Finansowanie może być realizowane w ramach następujących typów projektów:
  - strategicznych programów badawczych dla gospodarki,
  - regionalnych agend naukowo-badawczych (RANB), zgodnych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, realizowanych przez jeden lub wspólnie przez kilka regionów,
  - programów badawczych wirtualnych instytutów,
  - projektów aplikacyjnych.
- Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki: wybrane projekty z Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej. Demarkacja: w RPO wsparcie infrastruktury badawczej sektora nauki uzgodnionej w KT i zgodnej z RIS3.
- Międzynarodowe agendy badawcze, tworzone w Polsce we współpracy z renomowanymi ośrodkami naukowymi z innych państw.
- Zwiększenie potencjału kadrowego, poprzez projekty B+R w jednostkach naukowych lub przedsiębiorstwach, w ramach międzynarodowych programów badawczych, etc.

RPOWP 2014-2020

- Dostosowanie infrastruktury technicznej jednostek realizujących prace B+R do potrzeb regionalnej gospodarki poprzez inwestycje w kluczową infrastrukturę B+R instytucji nauki, wykorzystywaną we wspólnych projektach badawczych z przedsiębiorstwami. Dofinansowane zostaną przedsięwzięcia o regionalnym znaczeniu, uzgodnione

w Kontrakcie Terytorialnym i zgodne ze strategią regionalnej specjalizacji, polegające na wsparciu infrastruktury B+R w instytucjach naukowych, służące rozwijaniu współpracy z przedsiębiorstwami, uwarunkowane komercjalizacją wyników badań/ inwestycje strategiczne dla rozwoju specjalizacji regionalnych, zgodne z dokumentem RIS3. W ramach finansowania krzyżowego planowane jest wsparcie rozwoju kadry B+R w powiązaniu ze specjalizacjami regionalnymi. (w KT zidentyfikowano następujące projekty: **Centrum Badań Innowacyjnych w zakresie Prewencji Chorób Cywilizacyjnych i Medycyny Indywidualizowanej, Podlaskie Centrum Innowacyjnych Technologii Sektora Rolno-Spożywczego (PC RS) wraz z Ośrodkiem badawczo-rozwojowym rolnictwa na obszarach wiejskich**).

- Wsparcie przedsiębiorstw w zakresie tworzenia lub rozwoju zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej. Inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie i inną niezbędną infrastrukturę B+R, która służy tworzeniu innowacyjnych produktów i usług.
- Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa we własnym zakresie lub poprzez nabycie usług od innych jednostek, w tym także spoza regionu/kraju (prace badawczo rozwojowe ukierunkowane na wdrożenie).
- Działania związane z wdrożeniem własnych lub zakupionych wyników prac B+R lub technologii, a także praw własności intelektualnej, w tym patentów, licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej związanej z wdrażanym produktem lub usługą. (Wdrożenie zakupionych wyników prac B+R jest możliwe tylko w przypadku konieczności przeprowadzenia prac rozwojowych uzupełniających/dostosowujących technologie do specyfiki przedsiębiorstwa).
- Instrument „bon na innowacje” w odniesieniu do projektów o małej skali, z przeznaczeniem w szczególności na wdrożenie nabytych wyników prac B+R, nabycie licencji, wsparcie w zakresie przejścia procedury ochrony patentowej itp. (realizowane w koordynacji z PO IR).
- Wsparcie doradczo-szkoleniowe dla MŚP niezbędne do rozwoju działalności B+R (audyty technologiczne, dotyczące praw własności intelektualnej, vouchery na innowacje, konsulting technologiczny itd.).
- Wspieranie inwestycji w przedsiębiorstwach (innowacje techniczne (produktowe i technologiczne), marketingowe i organizacyjne w tym związane ze specjalizacjami regionalnymi. (projekty prowadzące do wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług, dokonanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmianę w sposobie świadczenia usług, skutkujące wprowadzeniem na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług, inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny).
- Podniesienie poziomu świadczonych usług funkcjonujących w regionie instytucji otoczenia biznesu (takich jak inkubatory technologiczne, parki naukowo-technologiczne, parki przemysłowe, centra transferu technologii itp.).
- Wsparcie postaw innowacyjności oraz kreatywności na wszystkich etapach edukacji.

PO PW 2014-2020

- Wsparcie ponadregionalnych powiązań kooperacyjnych celem zwiększenia ich potencjału w zakresie zdolności do realizowania procesów innowacyjnych. Działanie koncentrować będzie się na wsparciu tworzenia innowacyjnych produktów bądź usług poprzez wdrożenie wyników prac B+R przez MŚP. Przewiduje się również wsparcie powiązań kooperacyjnych MŚP w zakresie tworzenia i rozwoju produktów sieciowych

w obszarach wpisujących się w zakres regionalnych inteligentnych specjalizacji wspólnych dla przynajmniej dwóch województw Polski Wschodniej.

- Kompleksowe wsparcie MŚP w zakresie wykorzystania procesów wzorniczych, które będzie obejmować przeprowadzenie audytu wzorniczego oraz stworzenie strategii wzorniczej. W strategii sformułowany zostanie zakres działań koniecznych dla budowania marki, oferty rynkowej i strategii konkurencyjności oraz dostosowania wewnętrznych procesów zarządczych w firmie związanych ze stosowaniem wzornictwa.

PO PC 2014-2020

- Wsparcie uzdolnionych programistów na rzecz rozwiązywania zidentyfikowanych problemów społecznych lub gospodarczych (oś priorytetowa III. Cyfrowe kompetencje społeczeństwa).

PO WER 2014-2020

- Tworzenie i realizacja wysokiej jakości programów studiów doktoranckich, kluczowych dla gospodarki i społeczeństwa wspierających innowacyjność kraju i zapewniających możliwość transferu/komercjalizacji rezultatów studiów doktoranckich.

PROW 2014-2020

- Wspieranie powstawania i działalności grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) w rozumieniu art. 56 i 57 Rozporządzenia EFRROW, które w ramach działalności będą realizować projekty polegające na opracowywaniu i wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych do praktyki.
- Wspieranie tworzenia i funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI), zrzeszających rolników (w tym grup producentów rolnych, spółdzielni rolniczych), jednostki naukowe, przedsiębiorców, posiadaczy lasów, organizacje pozarządowe, podmioty doradcze, które w ramach swojej działalności będą wspólnie opracowywać nowe rozwiązania do zastosowania w praktyce.

Szkoły wyższe, Przedsiębiorcy, Instytucje Otoczenia Biznesu

- Działania i współpraca na rzecz wzrostu innowacyjności

Cel operacyjny 1.3 Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu

Główne kierunki interwencji:

- Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy
- Aktywizacja zawodowa osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy

RPOWP 2014-2020

- Działania mające na celu dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb społeczno-gospodarczych, takie jak: realizacja praktyk i staży u pracodawców, tworzenie w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej, kompleksowe programy rozwojowe szkół i placówek kształcenia zawodowego uwzględniające sytuację na regionalnym i lokalnym rynku pracy, poradnictwo edukacyjno-zawodowe skierowane do uczniów, doskonalenie u uczniów umiejętności praktycznych, programy stypendialne dla uczniów wybitnie

- uzdolnionych również w obszarze umiejętności praktycznych oraz podniesienie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej w obszarze kształcenia zawodowego. Ponadto realizowane będą działania wspierające osoby dorosłe w podnoszeniu kompetencji (w tym przekrojowych jak i podstawowych) oraz kwalifikacji z wykorzystaniem różnych form kształcenia. Jednocześnie podejmowane będą działania zmierzające do podniesienia u osób dorosłych kwalifikacji zawodowych.
- Rozwijanie kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania TIK – „Cyfrowa szkoła”
  - Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną mające na celu dostosowanie infrastruktury kształcenia, w szczególności kształcenia zawodowego oraz infrastruktury wyższych szkół zawodowych, ale również placówek edukacyjnych i szkoleniowych do aktualnych potrzeb rynku pracy oraz specjalizacji regionu. Przykładowymi projektami mogą być:
    - rozbudowa, przebudowa i funkcjonalne dostosowanie bazy lokalowej i bazy techniczno- dydaktycznej placówek kształcenia zawodowego;
    - tworzenie i modernizacja pracowni/warsztatów/laboratoriów do praktycznej nauki zawodu;
    - inwestycje w infrastrukturę wyższych szkół zawodowych w odniesieniu do kierunków/działań wynikających ze specjalizacji regionalnych oraz z uwzględnieniem określonych deficytów w zakresie potrzeb regionalnego/ lokalnego rynku pracy;
    - wyposażenie parku maszynowego i wyposażenie techniczno-dydaktyczne placówek kształcenia zawodowego;
    - rozwój centrów kształcenia zawodowego i praktycznego;
    - inwestycje w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i kształcenia ustawicznego celem jej przystosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy (jako uzupełnienie zasadniczej interwencji wskazanej powyżej).
  - Realizacja działań w obszarze aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, poszukujących pracy oraz nieaktywnych zawodowo, w szczególności znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, takich jak: poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, warsztaty, szkolenia, subsydiowanie zatrudnienia, staże u pracodawcy, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji osób.
  - Outplacement skierowany do osób zagrożonych zwolnieniem oraz już zwolnionych z przyczyn zakładu pracy.
  - Przedsięwzięcia (szkolenia, kursy, doradztwo) prowadzące do podnoszenia kompetencji i kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw z sektora MŚP. Działania te mają przede wszystkim podnieść adaptacyjność oraz przystosować przedsiębiorstwa do zmian zachodzących na rynku, wzmocnić kadry regionalnej gospodarki.
  - Działania prowadzące do zwiększenia dostępności różnych form opieki (instytucjonalnej jak i pozainstytucjonalnej) nad dziećmi do lat 3 oraz wzrost liczby miejsc w ośrodkach wychowania przedszkolnego.
  - Działania ukierunkowane na aktywizację zawodową, tj. zwiększenie szans na znalezienie zatrudnienia, wyrównanie deficytów wynikających z braku posiadanych kwalifikacji i doświadczenia zawodowego czy też innych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,

- Działania wpływające na poprawę dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy. PO WER zakłada powołanie i wsparcie funkcjonowania Rady Programowej ds. kompetencji oraz sektorowych rad ds. kompetencji. W powyższym obszarze będą prowadzone działania na rzecz wprowadzania zmian legislacyjnych w sektorze nauki, edukacji w tym edukacji nieformalnej i jej dostosowanie do potrzeb rynku pracy, w tym mogących wpłynąć na poprawę sytuacji pracowników w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Ponadto 15 sektorowych rad ds. kompetencji m.in. będzie podejmowało działania na rzecz współpracy w zakresie porozumień edukacyjnych działających w zakresie zintegrowania edukacji i pracodawców. Jednocześnie rady będą miały za zadanie przekazywanie informacji nt. zapotrzebowania na kompetencje. W POWER znajdą się również przedsięwzięcia związane z monitorowaniem potrzeb przedsiębiorstw i pracowników w kontekście zapotrzebowania na kompetencje. Realizowane będą także działania w zakresie zwiększenia oferty pozaszkolnych form kształcenia poprzez opracowanie modelowych programów w tym opracowanie kursów multimedialnych umożliwiających prowadzenie części teoretycznej kursów dla osób dorosłych. PO WER zakłada również przygotowanie szkół do pełnienia roli Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji we współpracy z organami prowadzącymi i społecznością lokalną do prowadzenia działań na rzecz aktywności edukacyjnej osób dorosłych w zakresie rozwijania potrzebnych na rynku pracy kompetencji kluczowych.
- Działania zwiększające dostosowanie kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Będą to przede wszystkim działania prowadzące do wdrożenia mechanizmów strategicznej współpracy z przedstawicielami partnerów społecznych na rzecz dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. W ramach powyższych mechanizmów będą miały również miejsce przegląd oraz aktualizacja we współpracy z partnerami społecznymi podstaw programowych kształcenia w zawodach oraz innych treści kształcenia i szkolenia zawodowego, pod względem uwzględnienia oczekiwań pracodawców w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji. W programie również zakłada się przygotowanie rozwiązań w zakresie angażowania pracodawców w organizację praktycznej nauki zawodu.
- Interwencja w obszarze kształcenia wyższego. Realizowane będą programy kształcenia o profilu ogólniakademickim albo praktycznym dostosowane w oparciu o analizy i prognozy do potrzeb gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa. Ponadto podnoszone będą kompetencje osób uczestniczących w edukacji na poziomie wyższym w obszarach kluczowych dla gospodarki i rozwoju kraju, m.in. w oparciu o zapotrzebowanie zgłaszane przez pracodawców/organizacje pracodawców.
- Działania na rzecz zwiększenia możliwości zatrudnienia osób młodych, w tym niepełnosprawnych, w wieku 15-29 lat bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. kategoria NEET), w tym również osób niezarejestrowanych w urzędach pracy. W ramach programu przewidziane są działania ukierunkowane na określenie ścieżki zawodowej oraz uzupełnienie lub zdobycie nowych umiejętności i kompetencji. Ponadto zaplanowane są przedsięwzięcia służące zdobyciu doświadczenia zawodowego wymaganego przez pracodawców oraz wsparciu mobilności międzysektorowej i geograficznej (uwzględniając mobilność zawodową na europejskim rynku pracy za pośrednictwem sieci EURES).

- Działania szkoleniowe na rzecz kompetencji cyfrowych (oś priorytetowa III. Cyfrowe kompetencje społeczeństwa) w zakresie korzystania z usług elektronicznych w takich obszarach, jak np.: sprawy obywatelskie, ochrona zdrowia, świadczenia społeczne, podatki i cła, prowadzenie działalności gospodarczej, wymiar sprawiedliwości, czy też z zakresu ISP, w tym informacji przestrzennej oraz cyfrowych zasobów kultury i nauki. Interwencja w ramach POPC finansowana z EFRR skierowana jest na działania na rzecz ewłączenia realizowanego na poziomie krajowym, które ma na celu zwiększenie poziomu korzystania z internetu, jak również budowanie popytu na internet, e-usługi i e-treści.

PROW 2014-2020

- Działania mające na celu wyposażenie w niezbędną wiedzę lub umiejętności oraz kwalifikacje, m.in. osób planujących rozpoczęcie działalności dodatkowej do działalności rolniczej oraz osób odchodzących z rolnictwa. Celem będzie aktywizowanie bezrobotnych, grup defaworyzowanych, współpraca LGD z przedsiębiorcami w celu identyfikowania potencjalnych możliwości zatrudnienia dla osób z obszaru LSR, sieciowanie podmiotów zaangażowanych w pracę z grupami defaworyzowanymi i bezrobotnymi takimi jak: ośrodki opieki społecznej, powiatowe urzędy pracy, ośrodki doradztwa rolniczego.

PW Interreg Litwa-Polska 2014-2020

- Dostarczanie informacji i doradztwo na rynku pracy na obszarze Programu w celu zwiększenia mobilności transgranicznej.
- Wspólne opracowywanie i wdrażanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia, w tym zatrudnienia młodzieży i programów wymiany młodzieży.
- Tworzenie sieci kontaktów instytucji szkolnictwa na rzecz lepszego dopasowania umiejętności do potrzeb rynku pracy w obszarze Programu.
- Wdrożenie wspólnych programów nauczania zgodnych z potrzebami rynku pracy.
- Wymiana doświadczeń i wspólna działalność szkoleniowa, nakierowana na wzmocnienie zdolności do pracy z osobami bezrobotnymi, osobami, które dążą do przekwalifikowania, z młodzieżą i społecznościami lokalnymi .

Szkoły zawodowe, Szkoły wyższe, instytucje rynku pracy

- Działania na rzecz rozwoju kompetencji i kwalifikacji oraz aktywności zawodowej.

Cel operacyjny 1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych

Główne kierunki interwencji:

- Promowanie wartości i postaw sprzyjających współpracy i aktywności obywatelskiej oraz wspieranie dialogu społecznego
- Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego
- Zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym poprzez poprawę dostępu do jej dóbr oraz kształtowanie nawyków kulturalnych
- Poprawa skuteczności zarządzania regionalnego i lokalnego – sprawna administracja

RPOWP 2014-2020

- Działania realizowane za pomocą instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Instrument terytorialny RLKS ułatwi społecznościom lokalnym

inicjowanie i realizację działań rozwojowych w formule partycypacyjnej, przy współudziale lokalnych partnerów publicznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru. Zaangażowanie społeczności lokalnych wpłynie na rozwój kapitału społecznego poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów, współpracę samorządu z organizacjami pozarządowymi i firmami, realizację projektów odpowiadających na bezpośrednie wspólne potrzeby ludzi, wspólne pokonywanie barier związanych z oddaleniem od centrów rozwoju i niskiego poziomu jakości życia.

- Przedsięwzięcia dotyczące rozwoju usług elektronicznych w administracji, m.in. w zakresie aktualizacji i integrowania katalogu świadczonych usług; promocji e-usług administracji publicznej; rozwoju infrastruktury informatycznej w administracji, w tym aplikacji i systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych; udostępniania zasobów rejestrów publicznych innym podmiotom publicznym oraz klientom administracji na drodze elektronicznej, w tym w zakresie informacji przestrzennej i publicznych rejestrów geodezyjnych.
- Przedsięwzięcia z obszaru digitalizacji zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych (w tym zasobów nauki, kultury i dziedzictwa kulturowego) służące przetwarzaniu na treści cyfrowe ww. zasobów, przechowywaniu oraz udostępnianiu zasobów cyfrowych w sposób otwarty i zapewniający możliwość ich ponownego wykorzystania. Działania dotyczące rozwoju zasobów kultury i ochrony obiektów zabytkowych o zasięgu regionalnym.

PO liś 2014-2020

- Inwestycje konieczne dla właściwej ekspozycji dziedzictwa kulturowego Polski na arenie europejskiej (np. zabytki UNESCO) oraz inwestycje w instytucjach działających na rzecz kultury, o znaczeniu krajowym lub ponadregionalnym. Projekty dot. infrastruktury małej skali (o max. wartości 5 mln euro); w przypadku projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego znajdujących się na liście UNESCO próg ten wynosi 10 mln euro.
  - projekty dot. przemysłów kultury i kreatywnych realizowanych przez MŚP
  - promowanie rozwiązań innowacyjnych dla zachowania dziedzictwa kulturowego
  - renowacja zabytków nieruchomych wraz z otoczeniem
  - konserwacja zabytków ruchomych i ich digitalizacji
  - zwiększenie dostępu do zasobów kultury, poprawa jakości funkcjonowania instytucji kultury, w tym podnoszenie standardów infrastruktury oraz zakup trwałego wyposażenia
  - przebudowa i rozbudowa istniejących instytucji kultury i edukacyjnych
  - wsparcie uzyskują również szkoły i uczelnie artystyczne spełniające rolę aktywnych instytucji kultury.

*W ramach KT została uzgodniona: **Rozbudowa Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina Wydział Instrumentalno-Pedagogiczny w Białymstoku, Termomodernizacja państwowych placówek szkolnictwa artystycznego w województwie podlaskim.***

POPC 2014-2020

- Działania z zakresu tworzenia i rozwoju nowoczesnych usług świadczonych drogą elektroniczną, m.in. na wspólnej platformie elektronicznych usług administracji publicznej, cyfryzacji procesów back-office w administracji rządowej, cyfrowej

dostępności informacji sektora publicznego. Przedsięwzięcia z obszaru cyfrowej dostępności informacji sektora publicznego, w tym m.in. projekty w zakresie digitalizacji zasobów kultury i nauki. Wsparcie w ramach POPC 2014-2020 skierowane jest do jednostek administracji rządowej oraz jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych, państwowych lub współprowadzonych z MKiDN instytucji kultury, archiwów państwowych, ogólnokrajowych nadawców radiowych i telewizyjnych, jednostek naukowych, partnerstw ww. podmiotów z przedsiębiorstwami lub organizacjami pozarządowymi.

- Wspierane będą projekty innowacyjnych rozwiązań ukierunkowanych na e-aktywizację osób o co najmniej podstawowych kompetencjach cyfrowych, celem ich podniesienia i rozwoju poprzez praktyczne stosowanie, co ma przyczynić się również do budowy kapitału społecznego z wykorzystaniem technologii cyfrowych. Ponadto wdrażane będą mogły być przedsięwzięcia dot. kampanii edukacyjno-informacyjnych na rzecz upowszechniania korzyści z wykorzystywania technologii cyfrowych.

PO WER 2014-2020

- Działania dotyczące opracowania i wdrożenia modelu współpracy międzysektorowej (pomiędzy administracją centralną, regionalną, lokalną oraz organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi) na rzecz równości szans płci.
- Wykorzystanie innowacji społecznych do przetestowania i wypracowania nowych skuteczniejszych rozwiązań problemów w obszarze, m.in. zatrudnienia, integracji społecznej, kształcenia przez całe życie, zdrowia. W związku z tym realizowane będą mikro-innowacje (inkubacja nowych załączkowych pomysłów) oraz makro-innowacje w tym ich opracowanie i rozwinięcie oraz przetestowanie i upowszechnienie a także podjęcie działań w zakresie włączenia do polityk i praktyki.

PROW 2014-2020

- Budowa, modernizacja lub wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym świetlic i domów kultury.
- Ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego.
- Odnawianie lub poprawa stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego.
- Zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.
- Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR.
- Zachowanie dziedzictwa lokalnego.
- Operacje z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w udostępnianiu zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych obszarów wiejskich.

PW Interreg Litwa-Polska 2014-2020

- Zachowanie, ochrona i dostosowanie lub rozwój dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego do celów turystycznych społecznych, kulturalnych i innych.
- Wspólne szkolenie i wymiana personelu, w celu zwiększenia zdolności zarządzania dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym .

Organizacje pozarządowe, Lokalne Grupy Działania, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury

- Podejmowane działania na rzecz budowania kapitału społecznego.

Cel operacyjny 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych

Główne kierunki interwencji:

- Promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych
- Ograniczanie energo- i materiałochłonności
- Produkcja energii ze źródeł odnawialnych

PO IiŚ 2014-2020

- Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w jednostkach o większej mocy wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru, a także biomasę i biogaz. W ograniczonym zakresie wsparcie jednostek wytwarzania energii wykorzystującej wodę i słońce oraz ciepła przy wykorzystaniu energii geotermalnej.
- Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w dużych przedsiębiorstwach (przebudowa linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie, modernizacja energetyczna budynków w przedsiębiorstwach, zastosowanie technologii efektywnych energetycznie w przedsiębiorstwach, budowa i przebudowa instalacji OZE, zastosowanie energooszczędnych technologii produkcji i użytkowania energii, zastosowanie technologii odzysku energii wraz z systemem wykorzystania energii ciepła odpadowego w ramach przedsiębiorstwa, wprowadzanie systemów zarządzania energią).

RPOWP 2014-2020

- Wsparcie inwestycji z zakresu wytwarzania energii pochodzącej z OZE: jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca, wody oraz Ziemi (geotermia); Demarkacja z POIŚ w oparciu o moc zainstalowanej jednostki: en. wodna do 2 MWe, en. Wiatru do 5 MWe, en. słoneczna do 1 MWe, en. geotermalna do 2 MWth, en. biogazu do 1 MWe, en. biomasy do 5 MWth,
- W przypadku energii cieplnej w ramach programu możliwe będzie wsparcie efektywnej dystrybucji ciepła z OZE.
- Wsparcie inwestycji ograniczających materiał- i energochłonność oraz związanych z odzyskiem surowców wtórnych. Wdrażanie ekoinnowacji w przedsiębiorstwach oraz rozwój przedsięwzięć związanych z „zieloną gospodarką” (w tym MŚP działających m.in. w takich branżach jak recykling odpadów, oczyszczanie zużytej wody i ścieków, filtracja i kontrola emisji).
- Projekty przedsiębiorstw polegające na wprowadzaniu, modernizacji instalacji i urządzeń (filtry, reduktory), a także systemów monitoringu powietrza.
- Działania w zakresie dostosowania istniejących instalacji produkcyjnych do standardów najlepszych dostępnych technik (best available technology – BAT), wsparcia inwestycji dostosowujących do wymogów ochrony środowiska.
- Działania związane z wdrażaniem systemów zarządzania środowiskowego oraz uzyskania certyfikowanych ekoznaków, proekologicznym zarządzaniem i proekologicznym marketingiem.

- Wsparcie rozwiązań informatycznych sprzyjających oszczędności energii i wspierających wdrożenie zielonej rachunkowości w przedsiębiorstwie.
- Kompleksowe projekty w zakresie odpadów biodegradowalnych, odpadów opakowaniowych oraz zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego, odpadów niebezpiecznych, odpadów wielkogabarytowych, zużytych baterii i akumulatorów.
- Działania informacyjno-edukacyjne, upowszechniające w szczególności w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów.
- Działania upowszechniające proekologiczne w zakresie zasad korzystania z wód oraz wytwarzania i odprowadzania ścieków.
- Projekty polegające na ekonomicznym wykorzystywaniu lokalnych zasobów przyrodniczych, takich jak tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne, w ścisłym połączeniu z promowaniem ochrony różnorodności biologicznej i przyrodniczej.
- Projekty polegające na doposażeniu i modernizacji ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej oraz działania informacyjno-edukacyjne.
- Dofinansowanie interwencji z zakresu rozwoju infrastruktury wytwórczej biokomponentów i biopaliw produkowanych w dużej mierze z surowców odpadowych i pozostałości z produkcji rolniczej oraz przemysłu rolno-spożywczego.

PROW 2014-2020

- Operacje, które będą przyczyniały się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa:
  - poprawy efektywności korzystania z zasobów wodnych w gospodarstwie,
  - poprawy efektywności wykorzystania energii w gospodarstwie,
  - zwiększenia wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie,
  - redukcji emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa w gospodarstwie,
 Element operacji może stanowić uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.
- Inwestycje związane z rolniczym wykorzystaniem łąk i pastwisk oraz produkcją zwierzęcą, prowadzonymi zgodnie z wymogami ochrony środowiska.
- Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój. Realizowane inwestycje mogą uwzględniać oszczędność wykorzystania zasobów (woda, energia), zmniejszenie obciążeń dla środowiska (gospodarka ściekowa, odpady), wykorzystanie OZE. Wsparcie obejmuje branże w których przetwarzane są produkty ekologiczne, a w ramach kryteriów wyboru preferowani są wnioskodawcy, którzy nabywają produkty rolne, pochodzące bezpośrednio z gospodarstw ekologicznych.
- Działania umożliwiające utrzymanie lub przejście na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, z późn. zm.).

Przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły wyższe, organizacje ekologiczne

- Działania sprzyjające i promujące efektywne korzystanie z zasobów naturalnych, w tym w szczególności prowadzenie właściwej polityki przestrzennej przez samorządy lokalne, która sprzyja rozwojowi rozproszonej, zdecentralizowanej i opartej na OZE energetyki.

Cel operacyjny 1.6 Nowoczesna infrastruktura sieciowa

Główne kierunki interwencji:

- Rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej
- Przebudowa systemu energetycznego
- Wspieranie rozwoju infrastruktury gazowej

PO IiŚ 2014-2020

- Budowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenia jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do KSE.
- Wsparcie przyłączania OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE) również uwzględnieniem przebudowy sieci w zakresie niezbędnym dla właściwego funkcjonowania przyłącza, tak aby możliwe było przyłączenie zgłoszonych operatorowi mocy OZE.
- Budowa lub przebudowa w kierunku inteligentnych sieci dystrybucyjnych średniego, niskiego napięcia, dedykowanych zwiększeniu wytwarzania w OZE i/lub ograniczaniu zużycia energii, w tym wymiana transformatorów.
- Kompleksowe pilotażowe i demonstracyjne projekty wdrażające inteligentne rozwiązania na danym obszarze, mające na celu optymalizację wykorzystania energii wytworzonej z OZE i/lub racjonalizację zużycia energii.
- Inteligentny system pomiarowy (wyłącznie jako element budowy lub przebudowy w kierunku inteligentnych sieci elektroenergetycznych dla rozwoju OZE i/lub ograniczenia zużycia energii).
- Działania w zakresie popularyzacji wiedzy na temat inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii, rozwiązań, standardów, najlepszych praktyk w zakresie związanym z inteligentnymi sieciami elektroenergetycznymi.
- Budowa i/lub przebudowa sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu ziemnego wraz z infrastrukturą wsparcia dla systemu z wykorzystaniem technologii smart.
- Budowa i/lub przebudowa sieci przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej z wykorzystaniem technologii smart.
- Budowa i/lub przebudowa magazynów gazu ziemnego.
- Przebudowa możliwości regazyfikacji terminala LNG.

Możliwość finansowania inwestycji dotyczących obszaru energetyki ze środków krajowych programów operacyjnych, zgłoszonych w Kontrakcie Terytorialnym, uwarunkowana jest ujęciem konkretnych inwestycji w Projekt pipeline dla sektora energetyki w ramach PO IiŚ 2014-2020, którego celem jest wsparcie przedsięwzięć z zakresu przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej i gazu, magazynowania gazu oraz rozbudowy terminala LNG objętych POIiŚ 2014 – 2020.

W formule Projekt Pipeline projekty z zakresu energii elektrycznej – ujęto 4 poniższe inwestycje:

1. Przebudowa linii 110 kV Augustów - Dąbrowa Białostocka na odcinku 40,1 km, mająca na celu zwiększenie możliwości przesyłowych linii i tym samym umożliwienie rozwoju OZE oraz przyłączania i odbioru energii elektrycznej z istniejących i projektowanych (na terenie północno-wschodniej Polski – gminy: Miłki, Krynki i Michałowo) farm wiatrowych;
2. Przebudowa linii 110 kV Dąbrowa Białostocka - Sokółka o długości 29,2 km w celu zwiększenia możliwości przesyłowych linii i tym samym umożliwienia rozwoju OZE oraz przyłączania i odbioru energii elektrycznej wytworzonej przez istniejące i projektowane (na terenie północno-wschodniej Polski – gminy Miłki, Krynki i Michałowo) farmy wiatrowe;
3. Przebudowa linii 110 kV Polanka - GPZ1 Białystok o długości 24,6 km w celu zwiększenia możliwości przesyłowych linii i tym samym stworzenia warunków do rozwoju OZE oraz

przyłączenia i odbioru energii elektrycznej wytworzonej przez istniejące i projektowane (na terenie północo-wschodniej Polski – gminy Miłki, Krynki i Michałowo) farmy wiatrowe;

4. Przebudowa linii 110 kV Sokółka - Polanka o długości 17,1 km w celu zwiększenia możliwości przesyłowych linii i tym samym umożliwienia rozwoju OZE oraz przyłączenia i odbioru energii elektrycznej wytworzonej przez projektowane (na terenie północo-wschodniej Polski – gminy Miłki, Krynki i Michałowo) farmy wiatrowe.

Z kolei projekt z zakresu sieci gazowej, ujęty w formule Projekt Pipeline, zaplanowany do realizacji w perspektywie finansowej 2014-2020 przez Polską Spółkę Gazownictwa S.A., w województwie podlaskim, to „Budowa sieci gazowej na terenie miasta Bielsk Podlaski”.

PO PC 2014-2020

- Budowa/rozbudowa lub przebudowa sieci dostępowych wraz z niezbędnymi odcinkami do węzłów sieci dystrybucyjnych lub szkieletowych, a także z sieciami szkieletowymi i dystrybucyjnymi.
- Budowa/rozbudowa i przebudowa pasywnej infrastruktury szerokopasmowej oraz roboty w zakresie inżynierii lądowej i wodnej związane z infrastrukturą szerokopasmową.

RPOWP 2014-2020

- Budowa oraz modernizacja sieci umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej przy pomocy OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego. Wsparcie w zakresie przyłączy OZE uwzględniać będzie nie tylko same przyłączenie do sieci, ale również przebudowę lub rozbudowę sieci w zakresie prawidłowego funkcjonowania przyłącza.

Zgodnie z podziałem interwencji na poziomie regionalnym będą projekty realizowane przez OSD (operatorów systemu dystrybucyjnego) dotyczące sieci dystrybucyjnej o napięciu SN i nn.

PWT PL-BY-UA 2014-2020

- Wspólne inicjatywy rozwoju i poprawy jakości istniejącej infrastruktury ICT;
- Wspólne projekty przygotowania studiów wykonalności związanych z tworzeniem sieci szerokopasmowych;
- Wspólne tworzenie sieci szerokopasmowych.

Rząd, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa z sektora energetyki

- Podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi infrastruktury sieciowej.

Cel strategiczny 2.

Powiązania krajowe i międzynarodowe

2.1. Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym

2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa

2.3. Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej

2.4. Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej

2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu

Cel operacyjny 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym

Główne kierunki interwencji:

- Promocja gospodarcza regionu
- Inicjatywy sprzyjające nawiązywaniu kontaktów gospodarczych oraz wspieranie obecności podlaskich przedsiębiorców na rynkach zewnętrznych

PO PW 2014-2020

- Wsparcie internacjonalizacji MŚP, obejmujące kompleksowe, indywidualne, profilowane pod odbiorcę działania związane z opracowaniem i przygotowaniem do wdrożenia nowego modelu biznesowego w MŚP w oparciu o internacjonalizację ich działalności. Przedmiotem wsparcia będzie m.in.: uzyskanie przez przedsiębiorstwa doradztwa w zakresie opracowania strategii wejścia na rynek zagraniczny, analizy rynku docelowego, przedstawienia możliwych i optymalnych kanałów dystrybucji, wyselekcjonowania oraz nawiązania kontaktów z partnerami zagranicznymi. MŚP będą mogły także uzyskać wsparcie na udział w krajowych i międzynarodowych targach gospodarczych i branżowych, o ile stanowi to element niezbędny do realizacji opracowanej w ramach działania strategii. Instrument jest działaniem o charakterze doradczym, bazującym na modelu popytowym, mającym wesprzeć przedsiębiorcę w diagnozie jego potencjału w zakresie internacjonalizacji, przygotowaniu przedsiębiorstwa i jego oferty pod kątem eksportu oraz aktywnego poszukiwania partnerów biznesowych w celu wprowadzenia produktów lub usług na wybrane rynki zagraniczne. Wsparcie w szczególności adresowane będzie do MŚP inicjujących działalność związaną z internacjonalizacją na danym rynku.

RPOWP 2014-2020

- Realizacja kompleksowych i skoordynowanych działań obejmujących promocję inwestycyjną regionu, obsługę inwestorów, w tym zagranicznych. Promocja gospodarcza województwa będzie oparta na opracowanej wspólnie z partnerami gospodarczymi spójnej polityce inwestycyjnej regionu (długofalowej strategii promocyjnej).

- W ramach wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw premiowane będą przedsięwzięcia innowacyjne prowadzące do wzrostu eksportu i podnoszące konkurencyjność w wymiarze międzynarodowym.

POIR 2014-2020

- Wsparcie promocji oraz internacjonalizacji innowacyjnych przedsiębiorstw - finansowanie usług doradczych z zakresu internacjonalizacji firm świadczonych przez IOB, a także programów promocji polskich marek produktowych.

PO WER 2014-2020

- Działania ukierunkowane na podniesienie aktywności przedsiębiorców na rynkach zewnętrznych. Realizowane to będzie poprzez działania szkoleniowo-doradcze skierowane do przedstawicieli MMSP w zakresie wdrażania strategii wejścia na zagraniczne rynki zamówień publicznych.

Przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego

- Działania na rzecz promocji gospodarczej oraz sprzyjające nawiązywaniu kontaktów

Cel operacyjny 2.2 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa

Główne kierunki interwencji:

- Aktywność informacyjno-promocyjna ukierunkowana na inwestorów (aktywne pozyskiwanie inwestorów)
- Dostępność terenów inwestycyjnych

RPOWP 2014-2020

- Stworzenie nowej oraz rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego w tym przygotowanie terenów inwestycyjnych
- Inwestycje w zakresie innej infrastruktury biznesowej, w tym realizacja projektów polegających na budowie, przebudowie i modernizacji infrastruktury centrów logistycznych.
- Realizacja kompleksowych i skoordynowanych działań obejmujących promocję inwestycyjną regionu, obsługę inwestorów, w tym zagranicznych. Promocja gospodarcza województwa będzie oparta na opracowanej wspólnie z partnerami gospodarczymi spójnej polityce inwestycyjnej regionu (długofalowej strategii promocyjnej). Profesjonalizacja IOB

PO WER 2014-2020

- Działania ukierunkowane na wdrożenie w administracji publicznej rozwiązań poprawiających efektywność zarządzania usługami dziedzinowymi w obszarach istotnych dla prowadzenia działalności gospodarczej w tym w dziedzinie obsługi inwestorów. Działania w powyższym zakresie obejmować będą opracowanie i wdrożenie w JST minimalnego zakresu zasad (procedur) współpracy z inwestorem; doskonalenie kompetencji kadr JST w zakresie opracowania ofert inwestycyjnych oraz obsługi inwestora; budowa lokalnych sieci współpracy na rzecz obsługi inwestora z udziałem instytucji otoczenia biznesu oraz publicznych służb zatrudnienia; elektronizacja procesu obsługi inwestora w szczególności dostępu do informacji o ofercie inwestycyjnej.

Jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy

- Działania służące poprawie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstw.

Cel operacyjny 2.3 Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej

Główne kierunki interwencji:

- Poprawa przepustowości i zwiększanie sieci przejść granicznych
- Działania w zakresie ułatwień w przekraczaniu granicy
- Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci współpracy
- Ochrona i efektywne wykorzystanie wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza

RPOWP 2014-2020

- Działania w zakresie rozwoju zasobów kultury i ochrony obiektów zabytkowych o zasięgu regionalnym takie jak np.: przedsięwzięcia dotyczące prac konserwatorskich, restauratorskich, odbudowy, przebudowy przy obiektach zabytkowych wraz z towarzyszącą infrastrukturą zagospodarowaniem terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego, dostosowania tych obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, inwestycji związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych na wypadek zagrożeń; konserwacji muzealiów, starodruków, archiwaliów, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych wraz z dostosowaniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów i ich zabezpieczenia, dostosowania obiektów zabytkowych do działalności kulturalnej, przy ewentualnym połączeniu jej z działalnością komercyjną; zakup trwałego wyposażenia wpływającego na unowocześnienie obiektów kultury, przebudowie i wyposażeniu obiektów kultury w celu ułatwienia dostępu osobom niepełnosprawnym.
- Przedsięwzięcia w zakresie oprogramowania dostępnego i dostosowanego do potrzeb mniejszości narodowych, w tym wspieranie projektów dotyczących wielojęzycznych i odpowiednio dostosowanych aplikacji internetowych.
- Projekty przyczyniające się do wykorzystania wspólnego dziedzictwa przyrodniczego.

POIR 2014-2020

- Międzynarodowe agendy badawcze, tworzone w Polsce we współpracy z renomowanymi ośrodkami naukowymi z innych państw.
- Zwiększenie potencjału kadrowego, poprzez projekty B+R w jednostkach naukowych lub przedsiębiorstwach, w ramach międzynarodowych programów badawczych, etc.

PROW 2014-2020

- Przygotowanie projektu i realizacja projektu współpracy, który dotyczy współpracy międzynarodowej.

Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy

- Inicjatywy oddolne na rzecz współpracy transgranicznej

PWT PL-BY-UA 2014-2020

Promocja lokalnej kultury i historii poprzez:

- Wspólne inicjatywy i wydarzenia dotyczące promocji i zachowania lokalnej kultury i historii;

- Wspólne projekty mające na celu wsparcie, promocję i zachowanie tradycyjnego rzemiosła, rękodzieła i umiejętności;
- Wspólne projekty promujące walory turystyczne;
- Wspólne projekty dotyczące przygotowania i realizacji inwestycji w infrastrukturę turystyczną i usługi zwiększające użytkowanie dziedzictwa kulturowego w turystyce (np. trasy rowerowe, ścieżki edukacyjne, itp.), włączając uzupełniającą infrastrukturę turystyczną, służącą korzystaniu z dziedzictwa kulturowego (np. stojaki na rowery, oznakowanie, infrastruktura dla osób z potrzebami specjalnymi, itp.);
- Wspólne tworzenie produktów turystycznych, z poszanowaniem konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Stymulowanie współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie dziedzictwa historycznego i kulturowego (wymiana dobrych praktyk, wspólne szkolenia i inne działania powiązane);
- Konserwacja, zachowanie i adaptacja lub rozwijanie dziedzictwa kulturowego do celów turystycznych oraz społecznych, kulturalnych, edukacyjnych i innych celów społeczności lokalnych;
- Wspólne szkolenia i wymiany personelu mające na celu: poprawę umiejętności w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, rozwoju wspólnych produktów i usług turystycznych, marketingu zasobów dziedzictwa z obszaru programu i innych umiejętności powiązanych.

Promocja i ochrona dziedzictwa naturalnego poprzez:

- Wspólne inicjatywy i wydarzenia dotyczące promocji i zachowania dziedzictwa naturalnego;
- Wspólne tworzenie produktów turystycznych odnoszących się do ochrony dziedzictwa naturalnego;
- Wspólny rozwój umiejętności i współpracy pomiędzy władzami lokalnymi i regionalnymi w zakresie zarządzania zasobami naturalnymi;
- Wspólny rozwój strategii transgranicznych służących zachowaniu i wykorzystywaniu miejsc i obszarów natury oraz krajobrazu;
- Stymulowanie współpracy pomiędzy instytucjami w dziedzinie ochrony dziedzictwa naturalnego (wymiana dobrych praktyk, wspólne szkolenia);
- Wspólne inwestycje w infrastrukturę środowiskową, w szczególności zarządzanie ściekami i wodą, w celu zachowania dziedzictwa naturalnego;
- Konserwacja, zachowanie i adaptacja lub rozwój dziedzictwa do celów turystycznych oraz społecznych, kulturalnych, edukacyjnych i innych celów społeczności lokalnych;
- Wspólne szkolenia i wymiany personelu mające na celu poprawę umiejętności w zakresie zarządzania dziedzictwem naturalnym, rozwoju wspólnych produktów i usług turystycznych, marketingu zasobów dziedzictwa z obszaru programu i innych umiejętności powiązanych.
- Budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury służąca zwiększeniu wykorzystania dziedzictwa naturalnego na rzecz turystyki (np. trasy rowerowe, szlaki terenowe), włączając uzupełniającą infrastrukturę turystyczną w celu ułatwienia korzystania z dziedzictwa naturalnego (np. stojaki rowerowe, oznakowanie, infrastruktura dla osób o potrzebach specjalnych itp.).

Wsparcie dla efektywności i bezpieczeństwa granic poprzez:

- Wspólne inicjatywy służące adaptacji i rozbudowy istniejących przejść granicznych dla ruchu pieszego i rowerowego;
- Wspólne inicjatywy w zakresie poprawy infrastruktury na przejściach granicznych;
- Wspólne tworzenie spójnego systemu znaków identyfikacji wizualnej na przejściach granicznych;
- Wspólne projekty dotyczące wyposażenia istniejących przejść granicznych umożliwiających usprawnienie ich funkcjonowania;
- Wspólny rozwój i modernizacja infrastruktury wspierającej przejścia graniczne.

Poprawa operacji zarządzania granicami, procedur celnych i wizowych poprzez:

- Wspólne inicjatywy w celu stworzenia możliwości przyspieszenia odprawy podróżnych, którzy rzadko przekraczają granicę;
- Wspólne inicjatywy dla ułatwienia procedur przekraczania granicy oraz szkolenia personelu granicznej i służb celnych;
- Wspólne inicjatywy w celu zwiększenia przejrzystości i skuteczności procedur celnych i odprawy;
- Wspólne inicjatywy w celu wsparcia zarządzania granicami w zakresie zapobiegania i zwalczania nielegalnej migracji i handlu, walki z przestępczością zorganizowaną.

Rząd, Wojewoda

- Rozwój przejść granicznych, polityka zagraniczna sprzyjająca współpracy

Cel operacyjny 2.4 Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej

Główne kierunki interwencji:

- Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci współpracy
- Rozwój ponadregionalnych produktów i współpraca w zakresie wspólnych problemów
- Rozwój współpracy w sferze innowacji i inwestycji

POIR 2014-2020

- Sektorowe programy B+R - agendy B+R, istotne dla rozwoju poszczególnych branż/sektorów gospodarki.
- Wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw - tworzenie i rozwój infrastruktury B+R przedsiębiorstw poprzez inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie i inną niezbędną infrastrukturę, która służy tworzeniu innowacyjnych produktów i usług.
- Otwarte innowacje – wspieranie transferu technologii - stworzenie platformy innowacji umożliwiającej kojarzenie firm – dawców technologii z firmami MŚP zainteresowanymi pozyskaniem nowych rozwiązań (biorcami technologii). Wsparcie usług brokerskich oraz rozwoju MŚP w oparciu o wdrożenie nowego rozwiązania.
- Badania naukowe i prace rozwojowe, projekty polegające na prowadzeniu badań naukowych i prac rozwojowych, realizowane przez konsorcja naukowe i naukowo-przemysłowe. Finansowanie może być realizowane w ramach następujących typów projektów:
  - strategicznych programów badawczych dla gospodarki,

- regionalnych agend naukowo-badawczych (RANB), zgodnych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, realizowanych przez jeden lub wspólnie przez kilka regionów,
  - programów badawczych wirtualnych instytutów,
  - projektów aplikacyjnych.
- Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki: wybrane projekty z Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej.

PROW 2014-2020

- Przygotowanie projektu i realizacja projektu współpracy, który dotyczy współpracy międzyterytorialnej (pomiędzy LGD lub z różnych województw).

PW Interreg Litwa-Polska 2014-2020

- Wspólne działania nakierowane na promowanie regionu jako jednego celu podróży.
- Wdrażanie wspólnych działań kulturalnych, edukacyjnych itp. dla turystów w miejscach dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.
- Współpraca transgraniczna pomiędzy organizacjami wsparcia biznesu (np. inkubatory biznesu, parki naukowe i technologiczne, ośrodki doradztwa biznesowego, izby gospodarcze).
- Wspólne szkolenia i wymiana personelu między beneficjentami w celu zwiększenia zdolności zarządzania organizacjami wsparcia biznesu.
- Działalność na rzecz rozwoju klastrów i sieci współpracy.

Jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy, szkoły wyższe

- Nawiązywanie współpracy międzyregionalnej w różnych dziedzinach.

Cel operacyjny 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu

Główne kierunki interwencji:

- Poprawa zewnętrznej dostępności transportowej regionu
- Wzmocnienie spójności terytorialnej poprzez wspieranie wewnętrznej dostępności transportowej
- Efektywny system transportu publicznego

Connecting Europe Facility

- inwestycje w sieć TEN-T

PO IiŚ 2014-2020

- Inwestycje w sieci TEN-T, tj.:
- budowa i przebudowa (uzupełniająco) dróg krajowych, w tym dróg ekspresowych i autostrad, a także dróg w miejskim węźle sieci bazowej o strategicznym znaczeniu dla sieci TEN-T i ujętych w planach korytarzy sieci TEN-T,
  - modernizacja i rehabilitacja istniejących szlaków kolejowych w sieci TEN-T, w ograniczonym zakresie również budowa wybranych krótkich odcinków linii kolejowych,
  - modernizacja i zakup taboru kolejowego dla połączeń międzynarodowych i międzyregionalnych,

- modernizacji infrastruktury dworców i przystanków kolejowych w sieci TEN-T.
- Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku i niskoemisyjnych systemów transportu:
  - modernizacja kolejowej infrastruktury liniowej i punktowej wykorzystywanej w systemie tych przewozów (usytuowanej na sieci AGTC oraz na kolejowej sieci towarowej TEN-T),
  - projekty dotyczące modernizacji i rozbudowy istniejących terminali intermodalnych wraz z infrastrukturą dostępową, w szczególności zlokalizowanych w sieci TEN-T, a także zwiększenia ich liczby, w tym terminali położonych w centrach logistycznych i portach morskich,
  - wdrażanie systemów telematycznych i satelitarnych, dostarczających użytkownikom informacji w czasie rzeczywistym o aktualnym miejscu przewożonego ładunku,
  - zakup i modernizacja lokomotyw oraz specjalistycznego taboru kolejowego (wagony/platformy) dostosowanego do przewozów ładunków w intermodalnych jednostkach ładunkowych, naczepach lub przewozu ciężarówek w całości.
- Infrastruktura drogowa dla miast (*interwencja POIS w zakresie budowy lub przebudowy dróg krajowych w miastach na prawach powiatu nie będzie obejmowała miast wojewódzkich Polski Wschodniej objętych wsparciem PO Polska Wschodnia*):
  - inwestycje na krajowej sieci drogowej w TEN-T dotyczące powiązania infrastruktury miejskiej z pozamiejską siecią TEN-T,
  - obwodnice pozamiejskie na drogach krajowych i ekspresowych, drogi krajowe w miastach na prawach powiatu,
  - połączenie ośrodków miejskich z siecią TEN-T (drogi ekspresowe i drogi krajowe poza TEN-T, pełniące rolę tras wylotowych),
  - drogi krajowe w miejskich węzłach sieci bazowej TEN-T,
  - uzupełniająco - realizacja wybranych odcinków dróg krajowych, zapewniających płynny przepływ ruchu pomiędzy drogami w miastach a pozamiejskimi ciągami TEN-T.
- Budowa, modernizacja, rewitalizacja sieci kolejowej i infrastruktury dworcowej poza siecią TEN-T (w tym kolei miejskiej na obszarach metropolitalnych) oraz zakup i modernizacja taboru kolejowego dla połączeń międzynarodowych i międzywojewódzkich.

RPOWP 2014-2020

- Budowa, przebudowa dróg wojewódzkich, na odcinkach leżących w ciągach komunikacyjnych stanowiących połączenie z siecią TEN-T (na terenie całego województwa z wyłączeniem miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego).
- Inwestycje w drogi lokalne (gminne i powiatowe) jedynie wówczas gdy zapewnią konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, przejściami granicznymi, portami lotniczymi, terminalami towarowymi bądź centrami lub platformami logistycznymi.
- Projekty zapewniające właściwy dostęp do terenów inwestycyjnych realizowane zgodnie z zasadami określonymi w Umowie Partnerstwa.
- Budowa, modernizacja, rewitalizacja sieci kolejowej i infrastruktury dworcowej poza siecią TEN-T o znaczeniu regionalnym oraz zakup i modernizacja taboru kolejowego dla połączeń wojewódzkich. Dodatkowym elementem inwestycji mogą być systemy automatycznego sterowania ruchem kolejowym, uzupełniając infrastrukturę torową.

PO PW 2014-2020

- Kompleksowe projekty w zakresie tworzenia nowych bądź rozbudowy istniejących ekologicznych zintegrowanych sieci transportu miejskiego na obszarze funkcjonalnym miasta wojewódzkiego Polski Wschodniej, obejmujące m.in. takie zadania, jak:
  - budowa/przebudowa sieci autobusowych, trolejbusowych i tramwajowych, wraz z zakupem niskoemisyjnego taboru;
  - budowa/przebudowa niezbędnej infrastruktury na potrzeby komunikacji miejskiej, w tym intermodalnych dworców przesiadkowych;
  - wdrożenie nowych, rozbudowa lub modernizacja istniejących systemów telematycznych na potrzeby komunikacji miejskiej,
  - przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji inwestycji w PI 4e POPW.
- Inwestycje na drogach krajowych i wojewódzkich w obrębie miast wojewódzkich Polski Wschodniej, zapewniające ich połączenie z siecią dróg krajowych, w tym TEN-T. Przewiduje się również inwestycje dotyczące budowy/przebudowy dróg wojewódzkich w obszarach funkcjonalnych, włączające je do systemu dróg krajowych, w tym sieci TEN-T. Ponadto dopuszczalne będzie finansowanie projektów polegających na przygotowaniu dokumentacji niezbędnej do realizacji w/w inwestycji.
- Interwencja ukierunkowana na wzmocnienie wewnętrznych i uzupełnienie zewnętrznych połączeń w transporcie kolejowym Polski Wschodniej stosownie do zapisów ujętych w Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Podstawowym założeniem interwencji będzie skierowanie środków na realizację inwestycji na odcinkach służących poprawie dostępności transportowej w obrębie Polski Wschodniej, a jednocześnie istotnych pod względem wzmacniania makroregionalnych potencjałów rozwojowych. Interwencja obejmuje inwestycje w infrastrukturę kolejową poza siecią TEN-T oraz w ramach sieci TEN-T. W zależności od potrzeb prowadzona będzie rewitalizacja, rehabilitacja lub modernizacja istniejącej infrastruktury kolejowej oraz pasażerskiej o znaczeniu makroregionalnym. Przewidziane do realizacji działania dotyczące rewitalizacji będą kompleksowe, skutkujące długotrwałą poprawą stanu technicznego oraz dostosowujące infrastrukturę do potrzeb rynku przewoźników (np. wzrost dopuszczalnych nacisków na oś, modernizacja peronów) oraz pasażerów (m.in. dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych). Jednocześnie w ramach realizowanych przedsięwzięć nie będą współfinansowane działania polegające na zakupie taboru kolejowego. Realizacja przedsięwzięć w ramach POPW została zaprojektowana tak, aby stanowiła dodatkowy element wsparcia, wzmacniający efekty działań inwestycyjnych w infrastrukturę kolejową zrealizowanych bądź planowanych do realizacji w ramach POIiŚ 2014-2020. Jednocześnie inwestycje podejmowane w ramach POPW będą komplementarne z zakresem interwencji RPO województw Polski Wschodniej. Ze środków POPW wspierane będą inwestycje w infrastrukturę liniową: rewitalizacja, rehabilitacja lub modernizacja drogi kolejowej. Ponadto w przypadku wybranych projektów przewidziana jest budowa lub przebudowa sieci trakcyjnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Elementami projektów będą także inwestycje w infrastrukturę punktową (obiekty obsługi podróżnych m.in. przystanki, wiaty, kładki dla pieszych - wraz z ich dostosowaniem do potrzeb osób o ograniczonej mobilności, przejazdy kolejowe oraz inne obiekty inżynieryjne), inwestycje w systemy sterowania ruchem kolejowym, inwestycje w systemy informacji pasażerskiej. W uzasadnionych przypadkach możliwe będzie finansowanie przygotowania dokumentacji niezbędnej do realizacji inwestycji w PI 7d PO PW 2014-2020.

Kontrakt Terytorialny - przedsięwzięcia podstawowe:

- S-8 Radziejowice-Białystok, odcinki Radziejowice – Paszków, koniec obwodnicy Wyszkowa – Zambrów (bez obwodnicy Ostrowi Mazowieckiej) , Wiśniewo – Jezewo – odcinki na terenie województwa podlaskiego
- S-61 obwodnica Augustowa – granica Państwa
- S-61 Ostrów Mazowiecka – obwodnica Augustowa – odcinki na terenie województwa podlaskiego
- Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta Białystok od strony Warszawy (droga krajowa wylotowa z Białegostoku – dojazd do S-8)
- Droga wojewódzka Kleosin-Łąpy
- Prace na liniach kolejowych nr 32 odc. Białystok – Bielsk Podlaski (Lewki)
- Prace na linii kolejowej nr 31 odc. Granica województwa – Czeremcha – Hajnówka
- Prace na linii kolejowej nr 52 Lewki – Hajnówka
- Prace na linii E 75 na odcinku Sadowne – Białystok wraz z robotami pozostałymi na odcinku Warszawa Rembertów – Sadowne – odcinki na terenie województwa podlaskiego
- Prace na linii kolejowej nr 6 na odcinku Białystok – Sokółka – Kuźnica Białostocka (granica państwa)
- Rewitalizacja linii kolejowej nr 59 odc. granica państwa – Chryzanów
- Rewitalizacja linii kolejowej nr 57 odc. Kuźnica Białostocka – Gieniusze
- Rewitalizacja linii kolejowej nr 923 Bufałowo Wschód – Bufałowo
- Rewitalizacja linii kolejowej nr 36 odc. Łąpy – Śniadowo – granica województwa
- Rewitalizacja linii kolejowej nr 49 odc. Śniadowo – Łomża
- Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej/ekologicznego transportu

Kontrakt Terytorialny - przedsięwzięcia warunkowe:

- S-19 Białystok – Lublin – odcinki na terenie województwa podlaskiego
- S-19 granica państwa – Białystok – odcinki na terenie województwa podlaskiego
- Droga wojewódzka Białystok – Supraśl (10 km)
- Południowa obwodnica miejska (Białystok) – etap II
- Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej. Budowa zachodniej części obwodnicy miejskiej Białegostoku
- Prace na linii kolejowej E75 na odcinku Białystok – Suwałki – Trakiszki (granica państwa)
- Prace na linii kolejowej nr 32 odc. Lewki – Czeremcha

Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych

- Przebudowa, budowa lub remont dróg powiatowych i gminnych, a także inne towarzyszące im prace w pasie drogowym takiej drogi, służące poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego lub dotyczące wyposażenia technicznego drogi.

PROW 2014-2020

- Budowa lub modernizacja dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń.
- Operacje przyczyniające się do realizacji celu szczegółowego: rozwój infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego.

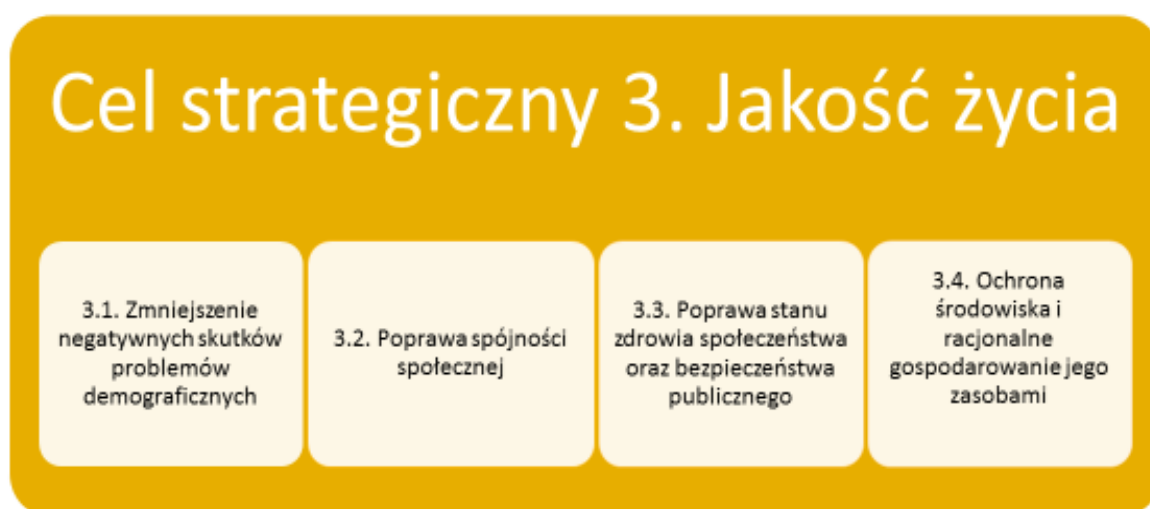
PWT PL-BY-UA 2014-2020**Poprawa i rozwój usług transportowych oraz infrastruktury poprzez:**

- Wspólne inwestycje w poprawę jakości i dostępności infrastruktury społecznej i gospodarczej, z koncentracją na transporcie, systemach logistycznych i bezpieczeństwie transportu;

- Wspólny rozwój systemów transportu multimodalnego;
- Wspólne rozwój i poprawa jakości istniejących połączeń komunikacyjnych;
- Wspólne przygotowanie studiów wykonalności systemów transportowych;
- Wspólne inicjatywy promocji zrównoważonego transportu pasażerskiego i ładunków;
- Wspólne projekty mające na celu poprawę mobilności osób i dóbr;
- Wspólne działania wspierające zrównoważony rozwój miast i regionów;
- Rozwój i poprawa przyjaznych dla środowiska niskoemisyjnych systemów transportu (włączając zmniejszanie poziomu hałasu).

Rząd, jednostki samorządu terytorialnego

- Inwestycje podnoszące dostępność komunikacyjną regionu.

Cel operacyjny 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych

Główne kierunki interwencji:

- Wspieranie rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi
- Rozwój nowoczesnych, dobrze adresowanych usług społecznych
- Wsparcie aktywności zawodowej i społecznej osób starszych, umożliwiające lepsze wykorzystanie ich potencjału

PO WER 2014-2020

- Przedsięwzięcia na rzecz rozwoju nowoczesnych, dobrze adresowanych usług społecznych - wypracowanie, przetestowanie i wdrożenie standardów usług łącznie z weryfikacją standardów kształcenia kadr usług asystenckich i opiekuńczych na rzecz osób starszych z uwzględnieniem świadczenia usług przez osoby 50+. Jednocześnie zostaną wypracowane standardy i przeprowadzone pilotaże w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób o specyficznych potrzebach z uwzględnieniem możliwości finansowania tych rozwiązań.

RPOWP 2014-2020

- Działania zmierzające do zwiększenia dostępności do różnych form opieki instytucjonalnej oraz pozainstytucjonalnej skierowanej do dzieci w wieku do lat 3.

- Działania zwiększające dostępność do miejsc w ośrodkach wychowania przedszkolnego oraz działania zwiększające jakość edukacji przedszkolnej.
- Tworzenie nowych i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego, m.in. w zakresie adaptacji, rozbudowy i modernizacji obiektów, a także wyposażenia placówek wychowania przedszkolnego w nowoczesny sprzęt i pomoce optymalizujące proces kształcenia.
- Kompleksowe i zintegrowanie przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji uwzględniające aspekty podniesienia jakości życia lokalnych społeczności na danym obszarze, poprawy dostępu do usług publicznych, zachodzące w społeczeństwie procesy demograficzne, potrzeby osób starszych. Przykładowe typy działań: zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni w tkance urbanistycznej na cele społeczne; przebudowa i adaptacji zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, edukacyjnych, udostępnienia terenów dla mieszkańców.
- Rozwój i deinstytucjonalizacja usług społecznych i zdrowotnych poprzez:
  - Działania zwiększające dostępność osób starszych i ich rodzin do istniejących na rynku usług, jak również rozszerzenie katalogu usług w celu zabezpieczenia rosnących potrzeb tej grupy.
  - Działania związane z udostępnieniem opieki dziennej nad osobami zależnymi (niepełnosprawnymi, niesamodzielnymi).
  - Środowiskowe formy pomocy i samopomocy.
  - Rozwój placówek świadczących usługi na rzecz społeczności lokalnej.

Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje systemu opieki społecznej, instytucje rynku pracy

- Działania na rzecz zmniejszania negatywnych skutków zmian społecznych

Cel operacyjny 3.2 Poprawa spójności społecznej

Główne kierunki interwencji:

- Współpraca i rozwój potencjału instytucjonalnego w obszarze pomocy i integracji społecznej
- Wspieranie osób wykluczonych społecznie, zagrożonych wykluczeniem społecznym, dysfunkcją lub przeżywających trudności
- Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej

RPOWP 2014-2020

- Inwestycje w infrastrukturę usług społecznych, bezpośrednio adresowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i powiązanych z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług.
- Kompleksowe i zintegrowanie przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji uwzględniające aspekty aktywizacji i integracji społeczno-gospodarczej, ograniczenia koncentracji ubóstwa, sprzyjających włączeniu społecznemu, podniesienia jakości życia lokalnych społeczności, poprawy dostępu do usług publicznych, wspierania gospodarki społecznej. Przykładowe typy działań: uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznej; zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni w tkance urbanistycznej na cele publiczne/socjalne; przebudowa i adaptacja zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji, np. kulturalnych,

- społecznych; gospodarczych; projekty z zakresu ulepszenia estetyki oraz nadanie walorów funkcjonalnych przestrzeni, czy udostępnienia terenów dla mieszkańców.
- Rozwój działań aktywnej integracji poprzez:
    - Działania w ramach reintegracji uwzględniające przesłanki wykluczenia niezależne od rynku pracy i materialnych warunków życia adresowane do osób o niskich kwalifikacjach, osób dotkniętych niepełno sprawnościami, uzależnionych od alkoholu, narkotyków czy wchodzących w konflikt z prawem (z wyłączeniem więźniów).
    - Działania aktywizacyjne w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, działania środowiskowe, działania o charakterze prewencyjnym wobec zjawisk sprzyjających wykluczeniu społecznemu, realizowane przy wykorzystaniu instrumentów aktywnej integracji, zapewniających kompleksowe oraz zindywidualizowane wsparcie.
    - Dostęp do poradnictwa prawnego i obywatelskiego (element uzupełniający, stanowiący integralną część szerszego programu).
    - Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych poprzez włączenie takich osób w zajęcia warsztatów terapii zajęciowej, finansowanie programów zatrudnienia wspomaganego czy inne zajęcia związane z aktywną integracją.
  - Rozwój usług społecznych poprzez:
    - Wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnieniu funkcji społecznych oraz wsparcie rozwoju pieczy zastępczej.
    - Działania profilaktyczne adresowane do rodzin zagrożonych dysfunkcją.
    - Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji społecznych rodzin zwłaszcza wielodzietnych.
    - Wzmacnianie i doskonalenie współpracy środowiska społecznego z rodziną.
    - Działania na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.
    - Rozwój usług skierowanych do osób kończących pobyt w jednostkach instytucjonalnych i rodzinnych pieczy zastępczej, opuszczających ośrodki socjoterapii, ośrodki wychowawcze i zakłady karne.
    - Świadczenie usług społecznych w formach nieinstytucjonalnych – wzmocnienie jakości współpracy finansowej i pozafinansowej administracji publicznej i organizacji pozarządowych prowadzącej do zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług publicznych.
  - Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, wsparcie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych w tym bezpośrednio wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych na rzecz ich ekonomizacji i poprawy pozycji rynkowej, poprzez np. zapewnienie dostępu do usług doradczych w zakresie prowadzenia biznesu (m.in. obsługi prawnej, księgowości, finansów, usług związanych z wdrażaniem innowacji i planów rozwojowych).
  - Tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz ekonomii społecznej.
  - Działania na rzecz upowszechniania wiedzy z zakresu ekonomii społecznej wśród potencjalnych partnerów oraz mieszkańców województwa (działania te mogą być jedynie częścią szerszego projektu).
  - Koordynacja i kompleksowe monitorowane zjawisk zachodzących w sferze wykluczenia społecznego, usług społecznych użyteczności publicznej oraz ekonomii społecznej w regionie, a także analiza skuteczności działań w tym zakresie.
  - Monitoring kondycji sektora ekonomii społecznej prowadzony cyklicznie i udostępniany wszystkim zainteresowanym podmiotom.

PO WER 2014-2020

- Działania ukierunkowane na rzecz współpracy i rozwoju potencjału instytucjonalnego w obszarze pomocy i integracji społecznej. Wsparcie w tym obszarze to z jednej strony działania zmierzające do opracowania dla jednostek samorządu terytorialnego narzędzi do programowania strategicznego w obszarze przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na poziomie lokalnym oraz zapewnienie tym jednostkom wsparcia szkoleniowo-doradczego w zakresie stosowania tych narzędzi.
- Działania edukacyjne na rzecz kluczowych pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej, którzy bezpośrednio pracują z klientem.
- Opracowanie, przetestowanie oraz wdrożenie standardów kształcenia w zakresie trzech nowych specjalizacji zawodowych w pracy socjalnej, tj. asystentura i mediacja socjalna, organizator usług socjalnych oraz animator społeczności lokalnych.
- Usprawnienia organizacyjne w jednostkach pomocy społecznej przez nakierowanie działań na poprawę obsługi klienta.
- Wsparcie ukierunkowane na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. wypracowanie i wdrożenie instrumentów wspierających zatrudnienie i utrzymanie się na rynku pracy tych osób, rewizja i rozbudowa rozwiązań ustawowych realizowanych na rzecz włączenia społecznego osób niepełnosprawnych oraz wypracowanie i upowszechnienie standardu usług asystenckich świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Działania na rzecz wsparcia rodziny oraz systemu pieczy zastępczej. Przede wszystkim szkolenia władz samorządowych szczebla gminnego i powiatowego w zakresie zintensyfikowania procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej rozumianej jako zapobieganie rozdzielenia dziecka z rodziną oraz zmniejszenie liczby instytucjonalnych form pieczy zastępczej oraz podnoszenie jakości opieki nad dziećmi w istniejących instytucjonalnych formach pieczy zastępczej i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej. Równoległe będą realizowane szkolenia kadr systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w zakresie realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

PW Interreg Litwa-Polska 2014-2020

- Realizacja wspólnych wydarzeń i inicjatyw (np. kulturalnych, społecznych, edukacyjnych) mających na celu włączenie społeczne, walkę z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.
- Wspieranie zaangażowania różnych grup społecznych (w szczególności dzieci i dorosłych o specjalnych potrzebach wynikających z niepełnosprawności, podeszłego wieku, ubóstwa, itp.) w życie społeczne, za pośrednictwem transgranicznej integracji społeczności (np. kulturalnej, edukacyjnej itp.).

PWT PL-BY-UA 2014-2020

- Wspólne inicjatywy wspierające rozwój usług społecznych;
- Wspólne projekty na stymulowanie współpracy między instytucjami w zakresie walki z bezrobociem.

Instytucje systemu opieki społecznej, jednostki samorządu terytorialnego

- Działania przeciwdziałające ubóstwu i wykluczeniu społecznemu

Cel operacyjny 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego

Główne kierunki interwencji:

- Poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie
- Kształtowanie prozdrowotnego stylu życia
- Wzrost efektywności działania podmiotów i służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa

Rząd, jednostki samorządu terytorialnego, podmioty lecznicze, służby bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa, Narodowy Fundusz Zdrowia

- Polityka i działania służące poprawie stanu zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców

PO liŚ 2014-2020

- Inwestycje w infrastrukturę ratownictwa medycznego:
  - wsparcie istniejących oraz utworzenie nowych szpitalnych oddziałów ratunkowych, szczególnie stanowisk wstępnej intensywnej terapii (roboty budowlane, wyposażenie);
  - modernizacja istniejących oraz utworzenie nowych centrów urazowych;
  - infrastruktura transportu medycznego, włącznie z całym niezbędnym, pomocniczym wyposażeniem i urządzeniami (roboty budowlane, wyposażenie). Do wsparcia ze środków PO liŚ 2014-2020 nie kwalifikuje się zakup karetek pogotowia i helikopterów.
  - Infrastruktura ponadregionalnych podmiotów leczniczych:
  - wsparcie oddziałów oraz innych jednostek organizacyjnych szpitali ponadregionalnych, udzielających świadczeń zdrowotnych stacjonarnych i całodobowych na rzecz osób dorosłych, dedykowanych chorobom układu krążenia, nowotworowym, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego, psychicznym (roboty budowlane, wyposażenie);
  - wsparcie oddziałów oraz innych jednostek organizacyjnych szpitali ponadregionalnych, udzielających świadczeń zdrowotnych stacjonarnych i całodobowych w zakresie ginekologii, położnictwa, neonatologii, pediatrii oraz innych oddziałów zajmujących się leczeniem dzieci (roboty budowlane, wyposażenie);
  - wsparcie pracowni diagnostycznych oraz innych jednostek zajmujących się diagnostyką, współpracujących z jednostkami wymienionymi powyżej.
- Doposażenie jednostek nadzoru nad ruchem drogowym i służb ratowniczych (ratownictwo techniczne) oraz inwestycje z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego i kolejowego.

Kontrakt Terytorialny - przedsięwzięcia podstawowe:

- Przebudowa i rozbudowa Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Kontrakt Terytorialny - przedsięwzięcia warunkowe:

- Przebudowa i rozbudowa Białostockiego Centrum Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie w Białymstoku z wyposażeniem oraz zakup sprzętu i aparatury medycznej
- Oddział Geriatrii i Psychogerii Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego w Białymstoku

RPOWP 2014-2020

- Informatyzacja świadczenia usług medycznych, np. w zakresie integracji i zapewnienia interoperacyjności systemów teleinformatycznych w ochronie zdrowia; implementacji standardów wymiany dokumentacji medycznej i wdrożenia systemów elektronicznej dokumentacji medycznej w placówkach ochrony zdrowia.
- Wdrożenie rozwiązań telemedycznych w systemie ochrony zdrowia poprzez, np.: zwiększenie stopnia wykorzystania systemów elektronicznych repozytoriów wytycznych podstępowania medycznego i ścieżek klinicznych oraz systemów wspomagania decyzji medycznych, wyposażenie placówek ochrony zdrowia w ww. systemy lub dostosowanie systemów placówek ochrony zdrowia do współpracy z ww. systemami oraz systemami telemedycznymi, wdrożenie rozwiązań z zakresu telemonitoringu, wyposażenie podmiotów leczniczych w narzędzia niezbędne do stosowania telemedycyny..
- Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną obejmujące m.in. wyposażenie podmiotów leczniczych w nowoczesny sprzęt medyczny, poprawę dostępności do opieki paliatywnej, opieki długoterminowej i rehabilitacji, dostosowanie zasobów podstawowej i ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej do potrzeb zdrowotnych mieszkańców, w szczególności w dziedzinach deficytowych, wdrożenie działań umożliwiających uzyskanie lub utrzymanie akredytacji lub certyfikatu jakości, przebudowę, remont czy rozbudowę obiektów związanych z ochroną zdrowia uzupełniające interwencję EFS w zakresie profilaktyki, wczesnej diagnostyki, leczenia chorób cywilizacyjnych oraz ograniczających aktywność zawodową.
- Kompleksowe i zintegrowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne dotyczące tworzenia systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego.
- Wsparcie na opracowanie i wdrożenie projektów i programów zdrowotnych zgodnych z Policy Paper dla ochrony zdrowia.
- Świadczenie usług zdrowotnych w formach nieinstytucjonalnych – wzmocnienie jakości współpracy finansowej i pozafinansowej administracji publicznej i organizacji pozarządowych prowadzącej do zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług publicznych.
- Realizacja programów zdrowotnych zarówno profilaktycznych jak i rehabilitacyjnych. Przede wszystkim będą realizowane programy profilaktyczne opracowane na poziomie krajowych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworów szyjki macicy, piersi oraz jelita grubego. Ponadto będą opracowywane oraz wdrażane programy w zakresie profilaktyki zdrowotnej dotyczące chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu.
- Realizacja programów rehabilitacji leczniczej ułatwiających powrót do pracy, programów przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, działań niwelujących na stanowiskach pracy negatywne warunki wpływające na zdrowie.
- Inwestycje na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu (BRD, ITS) na drogach objętych interwencją na poziomie regionalnym.

PO PC 2014-2020

- Działania na rzecz wysokiej dostępności i jakości e-usług publicznych np.: przedsięwzięcia z zakresu tworzenia i rozwoju nowoczesnych usług świadczonych drogą elektroniczną z obszaru ochrony zdrowia, które będą mogły być realizowane przez jednostki

administracji rządowej oraz jednostki im podległe lub przez nie nadzorowane, partnerstwa ww. uprawnionych podmiotów z przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi, jednostkami naukowymi lub podmiotami leczniczymi, dla których podmiotem tworzącym jest minister lub publiczna uczelnia medyczna.

PW Interreg Litwa-Polska 2014-2020

- Wspólne działania promujące zdrowy styl życia i przedsięwzięcia sportowe na rzecz społeczności.
- Wspólne szkolenia i wymiana personelu dla beneficjentów współpracujących ze społecznościami w celu wzmocnienia zdolności rozwoju inicjatyw na rzecz integracji.
- Wspólna realizacja programów społecznych.
- Wspólna realizacja programów w zakresie opieki zdrowotnej.
- Wspólne działania na rzecz promowania zdrowego stylu życia.
- Inwestycje w infrastrukturę dla opieki zdrowotnej i usług społecznych do wykorzystywania w wymiarze transgranicznym.

PWT PL-BY-UA 2014-2020

Wsparcie dla rozwoju ochrony zdrowia i usług socjalnych poprzez::

- Wspólne inicjatywy na zwiększenie dostępu do opieki zdrowotnej;
- Wspólne działania mające na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się chorób ludzi, zwierząt i roślin przez granice;
- Wspólne inicjatywy w celu wsparcia rozwoju zdrowia publicznego;

Podejmowanie wspólnych wyzwań związanych z bezpieczeństwem poprzez:

- Wspólne inicjatywy na rzecz poprawy bezpieczeństwa użytkowników sieci transportowej;
- Wspólne inicjatywy w zakresie działań przygotowawczych, w przypadku katastrof naturalnych i ochrony środowiska i sytuacji awaryjnych;
- Wspólne inicjatywy w zakresie zapobiegania katastrofom naturalnym i człowieka;
- Wspólne projekty w dziedzinie zapobiegania i zwalczania przestępczości zorganizowanej;
- Wspólne działania w zakresie egzekwowania prawa, współpracy policyjnej i celnej (wymiana informacji wywiadowczych);
- Podnoszenie kwalifikacji pracowników podejmowania działań ratowniczych, jak i rozwijających zdolności do efektywnego udziału we wspólnej odpowiedzi na ponoszonych ryzyk;
- Rozwój wspólnego zapobiegania, monitorowania, odpowiedzi i systemów odzyskiwania po awarii.

Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami

Główne kierunki interwencji:

- Edukacja ekologiczna i zwiększenie aktywności prośrodowiskowej społeczeństwa
- Ochrona powietrza, gleb, wody i innych zasobów
- Efektywny system gospodarowania odpadami
- Gospodarka niskoemisyjna (w tym efektywność energetyczna)
- Ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych oraz odtwarzanie i renaturalizacja ekosystemów zdegradowanych

PO IIŚ 2014-2020

- Wsparcie kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych mieszkaniowych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne, w zakresie związanym m.in. z:
  - ociepleniem obiektu, wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne;
  - przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą i przyłączeniem źródła ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji, zastosowaniem automatyki pogodowej i systemów zarządzania budynkiem;
  - budową lub modernizacją wewnętrznych instalacji odbiorczych oraz likwidacją dotychczasowych źródeł ciepła;
  - instalacją mikrogeneracji lub mikrotrigeneracji na potrzeby własne,
  - instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach (o ile wynika to z audytu energetycznego);
  - instalacją systemów chłodzących, w tym również z OZE.
- Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich:
  - przebudowa istniejących systemów ciepłowniczych i sieci chłodu, celem zmniejszenia straty na przesyle,
  - likwidacja węzłów grupowych wraz z budową przyłączy do istniejących budynków i instalacją węzłów dwufunkcyjnych (ciepła woda użytkowa),
  - budowa nowych odcinków sieci cieplnej wraz z przyłączami i węzłami ciepłowniczymi
  - likwidacja indywidualnych i zbiorowych źródeł niskiej emisji pod warunkiem podłączenia budynków do sieci ciepłowniczej.
- Wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji.
- Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami:
  - infrastruktura w zakresie systemów selektywnego zbierania odpadów;
  - instalacje do recyklingu i odzysku poszczególnych frakcji materiałowych odpadów;
  - instalacje do mechanicznego i biologicznego przetwarzania odpadów;
  - instalacje do termicznego przekształcania odpadów komunalnych wraz z odzyskiem energii.
- Wsparcie kompleksowej gospodarki ściekowej w aglomeracjach co najmniej 10 000 RLM (próg RLM nie dotyczy regionów lepiej rozwiniętych), w tym wyposażenie ich w:
  - infrastrukturę zagospodarowania ścieków komunalnych (systemy odbioru, oczyszczalnie ścieków);
  - infrastrukturę zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych.
- Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę:
  - ochrona in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, w tym w ramach kompleksowych projektów ponadregionalnych;
  - rozwój zielonej infrastruktury, w tym zwiększanie drożności korytarzy ekologicznych lądowych i wodnych;

- opracowanie dokumentów planistycznych zgodnie z kierunkami określonymi w dokumentach strategicznych m.in. plany zadań ochronnych i plany ochrony;
- wdrażanie instrumentów zarządczych w ochronie przyrody w tym opracowanie zasad kontroli i zwalczania gatunków obcych oraz wykonywanie wielkoobszarowych inwentaryzacji przyrodniczych;
- doposażenie ośrodków edukacji ekologicznej (podlegających Parkom Narodowym);
- prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska.

Kontrakt Terytorialny - przedsięwzięcia podstawowe:

- Program rozwoju Puszczy Białowieskiej (finansowany z różnych źródeł, w tym z PO IŚ, RPOWP i BP).

RPOWP 2014-2020

Poprawa efektywności systemu gospodarki odpadami poprzez:

- Kompleksowe i zintegrowane inwestycje w zakresie rozwoju gospodarki odpadami komunalnymi, w których nie przewidziano komponentu dotyczącego termicznego przekształcenia odpadów zgodnie z zatwierdzonym przez ministra właściwego ds. środowiska planie inwestycyjnym dotyczącym gospodarki odpadami komunalnymi.
- Projekty obejmującą następujące elementy: selektywna zbiórka odpadów komunalnych w gospodarstwach domowych (w tym papier, metal, plastik, szkło oraz odpady biodegradowalne i inne), transport, instalacje do odzysku i recyklingu odpadów (w tym kompostowanie dla odpadów organicznych) oraz instalacje do odzysku energii lub mechaniczno-biologiczne instalacje do utylizacji pozostałych odpadów.
- Interwencja na rzecz odpadów niebezpiecznych, tj. działania dotyczące usuwania i unieszkodliwiania azbestu.
- Działania informacyjno-edukacyjne podnoszące świadomość w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów.

Ochrona wody i gleby poprzez:

- Kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, z uwzględnieniem inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych, budowę oczyszczalni lub poprawę funkcjonowania zakładów już istniejących (realizacja Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) na poziomie regionalnych aglomeracji między 2 tys. a 10 tys. RLM).
- Wsparcie systemów kanalizacji rozproszonej oraz indywidualnych systemów oczyszczania ścieków za obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie i ekologicznie nieuzasadniona, np. ze względu na rozproszenie zabudowy.
- Inwestycje dotyczące budowy i modernizacji linii wodociągowych, tj. systemów zaopatrzenia w wodę, ujęć i stacji uzdatniania wody, jak również zakup urządzeń i aparatury kontrolnej i pomiarowej oraz zakup lub remont urządzeń służących do gromadzenia, odprowadzania, uzdatniania i przesyłu wody w ramach kompleksowych projektów gospodarki wodno-ściekowych w aglomeracji poniżej 10 tys. RLM lub gdy na danym terenie zapewniona jest sieć kanalizacyjna.
- Zagospodarowanie lub przekształcenie termiczne osadów ściekowych oraz pozyskanie biogazu powstającego w procesie oczyszczania ścieków.
- Zagospodarowanie deszczówki z wykorzystaniem inżynierii ekologicznej.

- Działania upowszechniające proekologiczne w zakresie zasad korzystania z wód oraz wytwarzania i odprowadzania ścieków.

Ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu poprzez:

- Inwentaryzację zasobów przyrodniczych i określenia wartości świadczeń i usług ekosystemowych, m.in. poprzez opracowanie planów zadań ochronnych, planów ochrony siedlisk i gatunków N2000 oraz planów restytucji gatunków i renaturyzacji zdegradowanych siedlisk przyrodniczych i struktur ekologicznych.
- Tworzenie dokumentacji na potrzeby opracowania miejscowych planów zagospodarowania na terenie obszarów chronionych.
- Ochronę dolin rzecznych i mokradeł będących obszarami naturalnej retencji wodnej oraz odbudowę naturalnej powierzchniowej i podziemnej retencji wodnej, renaturyzacją rzek i dolin rzecznych.
- Budowę i odbudowę infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków ze szczególnym uwzględnieniem parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, również jeśli ich lokalizacja pokrywa się z obszarami NATURA 2000.
- Projekty polegające na utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki jak np. banki genowe, ogrody botaniczne, ekoparki.
- Projekty polegające na ekonomicznym wykorzystywaniu lokalnych zasobów przyrodniczych takich jak tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne, w ścisłym połączeniu z promowaniem ochrony różnorodności biologicznej i przyrodniczej.
- Projekty polegające na doposażeniu i modernizacji ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej oraz kampanie informacyjno-edukacyjne.
- Działania edukacyjne i upowszechniające jako komplementarne i uzupełniające względem działań krajowych (w ramach PO IŚ).

Poprawa efektywności energetycznej i jakości powietrza poprzez:

- Kompleksowa (głęboka) modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych wielorodzinnych i budynków użyteczności publicznej.
- Działania na rzecz zmniejszenia strat energii i ciepła w sektorze MŚP (przedsięwzięcia w zakresie modernizacji i ulepszeń wprowadzających do zakładów nowe obiekty, systemy sterowania, instalacje i urządzenia techniczne, mające na celu poprawę efektywności energetycznej, a także zmierzające ku temu zmiany technologiczne w istniejących obiektach, instalacjach i urządzeniach technicznych).
- Wsparcie budowy urządzeń do produkcji energii na własne potrzeby w oparciu o OZE.
- Dofinansowanie instalacji umożliwiających odzysk energii cieplnej powstającej w trakcie procesów przemysłowych lub podczas jej produkcji, który zapewni poprawę sprawności energetycznej układów technologicznych, oszczędność energii cieplnej oraz zdecydowanie przyczyni się do zmniejszania emisji CO₂ do atmosfery.
- Wsparcie zrównoważonej mobilności miejskiej, w tym ekologicznego transportu publicznego w miastach i/lub obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie (z wyłączeniem Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego w zakresie w jakim kwalifikuje się on do wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko).

- Inwestycje w zakresie ciepłownictwa (pod warunkiem dopuszczenia tego typu interwencji w UP) polegające na budowie, rozbudowie lub modernizacji sieci ciepłowniczych i chłodniczych wraz z budową nowych niskoemisyjnych, bądź modernizacją istniejących niskosprawnych źródeł ciepła (z wyłączeniem źródeł ciepła opalanych węglem).
- Wsparcie działań upowszechniających efektywność energetyczną oraz jej wkład w zielony rozwój i przeciwdziałanie zmianom klimatu, szeroko pojęta promocja usług energetycznych, podniesienie wiedzy na temat oszczędności energii, ale również o osiągniętych efektach ekologicznych i ekonomicznych (ilości zaoszczędzonej energii, środków finansowych czy utworzonych miejscach pracy, itp.) oraz działania promujące budownictwo pasywne i zeroemisyjne.

PROW 2014-2020

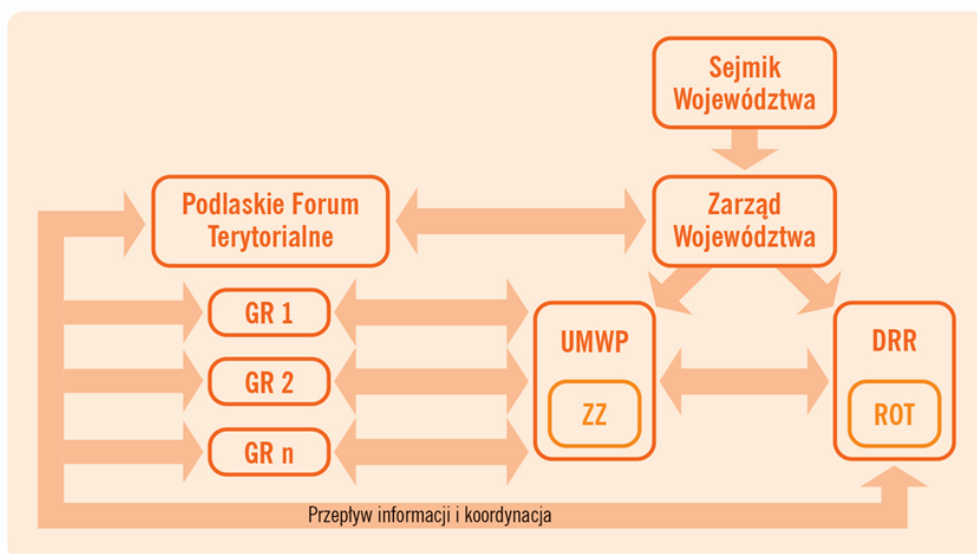
- Budowa, przebudowa, modernizacja lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków.
- Zakup i montaż urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych.
- Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów. Działanie ma na celu zwiększanie obszarów leśnych poprzez zalesianie i tworzenie terenów zalesionych na gruntach rolnych oraz innych niż rolne.
- Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych. Pomoc będzie udzielana na następujące typy operacji (pakiety):
  - Rolnictwo zrównoważone.
  - Ochrona gleb i wód.
  - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.
  - Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000.
  - Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000.
- Wsparcie dla ochrony oraz zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie:
  - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.
  - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.
- Operacje przyczyniające się do realizacji celu szczegółowego: podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych.

Jednostki samorządu terytorialnego, parki narodowe i krajobrazowe, instytucje ochrony przyrody

- Działania na rzecz ochrony środowiska

3. System realizacji SRWP

Kluczowe znaczenie dla powodzenia realizacji SRWP ma zaangażowanie wszystkich instytucji i podmiotów określonych w systemie jej wdrażania.

Podlaskie Forum Terytorialne (PFT) zostało powołane Uchwałą Zarządu Województwa nr 265/3841/2014 z dnia 4 listopada 2014 r. Stanowi ono platformę dyskusji strategicznej o kierunkach rozwoju regionu oraz wymiany informacji i doświadczeń między aktorami polityki regionalnej z terenu województwa podlaskiego. Jednocześnie PFT pełni funkcje związane z monitorowaniem Strategii. PFT powołuje **Grupy Robocze**, w szczególności do przygotowania/opracowania programów i/lub planów rozwoju, w tym sektorowych, tworzonych na potrzeby realizacji celów Strategii.

Zespół Zadaniowy ds. realizacji Strategii został powołany Uchwałą Zarządu Województwa nr 265/3841/2014 z dnia 4 listopada 2014 r. Jego członkami są dyrektorzy departamentów Urzędu Marszałkowskiego i podległych jednostek organizacyjnych. Do zadań zespołu należy m.in. zapewnienie wkładu poszczególnych komórek organizacyjnych UMWP w realizację Strategii, współpraca w zakresie opracowania i realizacji dokumentów wdrożeniowych do Strategii, a także koordynacja komplementarności programów i planów sektorowych realizowanych w województwie i zapewnienie ich zgodności ze Strategią.

Departamentowi Rozwoju Regionalnego została powierzona m.in. koordynacja procesu zarządzania strategicznego oraz monitorowanie postępów realizacji Strategii. W jego strukturach działa **Regionalne Obserwatorium Terytorialne** (ROT), które współtworzy system współpracy i przepływu informacji między najważniejszymi podmiotami publicznymi, biorącymi udział w realizacji polityki rozwoju na szczeblu regionalnym w celu monitorowania i oceny całości interwencji publicznej, mającej wpływ terytorialny.

Do zadań **Zarządu Województwa** należy m.in. monitorowanie i analizowanie procesów rozwojowych w układzie przestrzennym oraz strategii rozwoju województwa, regionalnego programu operacyjnego, programów rozwoju i programów służących realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności oraz kontraktu terytorialnego, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

W szczególności Zarząd Województwa Podlaskiego będzie zaangażowany w:

1. Przewodniczenie i udział w posiedzeniach Podlaskiego Forum Terytorialnego
2. Członkostwo w Komitecie Monitorującym PO PW

3. Członkostwo w Komitecie Sterującym ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia
4. Członkostwo w Komitetach Monitorujących Programu Litwa-Polska 2014-2020, Programu Polska-Rosja 2014-2020 i Programu Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020
5. Członkostwo w Grupie Sterującej ds. koordynacji interwencji w Polsce Wschodniej
6. Konsultacje społeczne dokumentów wdrożeniowych do RPOWP 2014-2020 oraz programów i planów
7. Koordynację wdrażania RLKS na obszarze województwa – udział we wspólnej Komisji wybierającej Lokalne Strategie Rozwoju (LSR).

4. Najważniejsze działania niezbędne do realizacji SRWP w latach 2015-2016

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 jest jednym z narzędzi realizacji SRWP. Projekt RPOWP 2014-2020 został przekazany do KE 22 grudnia 2014 r. i oczekuje na jej akceptację. Poniżej przedstawiono zadania niezbędne do wykonania w celu rozpoczęcia wdrażania Programu wraz z określeniem terminu i jednostek zaangażowanych w ich realizację. Należy podkreślić, że niezwykle istotne z punktu widzenia efektywności i skuteczności podejmowanych działań jest zaangażowanie wymienionych podmiotów oraz rola Zarządu Województwa.

Lp	Zadanie	Zaangażowane jednostki	Termin	Uwagi
1	Opracowanie Szczegółowego opisu osi priorytetowych	Grupy zadaniowe międzydepartamentowe (złożone z pracowników DRR/EFS/WUP/RPO/ROW /ROR/DZ/ROPS)	Marzec 2015 r.	Konsultacje społeczne
2	Powołanie Komitetu Monitorującego (KM) RPOWP 2014-2020	DRR	Luty-marzec 2015 r. (nie później niż 3 miesiące od wydania przez KE decyzji o przyjęciu RPOWP 2014-2020)	Wyłoniono przedstawicieli organizacji pozarządowych
3	Opracowanie kryteriów wyboru projektów	Grupy zadaniowe międzydepartamentowe		- Konsultacje społeczne - Zatwierdzenie kryteriów przez Komitet Monitorujący - w przypadku kryteriów dotyczących działań w sektorze zdrowia konieczność zaopiniowania kryteriów przez komitet sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia (pod przewodnictwem ministra właściwego ds.

				zdrowia)
4	Harmonogram konkursów	DRR	Marzec 2015 r. (niezwłocznie po przyjęciu Programu przez KE)	Konieczność zapewnienia synchronizacji konkursów z KPO w zakresie komplementarnych działań
5	Ocena ex-ante instrumentów finansowych	DRR	Luty 2015 r. – odbiór raportu od wykonawcy.	Do wiadomości Zarząd Województwa/KM RPOWP/PFT.
6	Opracowanie wytycznych programowych	DRR, EFS, WUP, RPO	Marzec 2015 r. - po przyjęciu wytycznych horyzontalnych	
7	Wybór ekspertów do oceny przedłożonych wniosków o dofinansowanie	RPO, EFS, WUP	Przed przystąpieniem do oceny projektów	W przypadku projektów z zakresu zdrowia – ekspertów z tej dziedziny wybiera Minister Zdrowia
8	Przygotowanie i wdrożenie generatora wniosków o dofinansowanie	DRR, MIR, RPO, EFS, WUP		Przygotowanie i wdrożenie systemu teleinformatycznego SL2014
9	Opracowanie planu działań w sektorze zdrowia	DRR, DZ, EFS, WUP, RPO, DI		Konieczność uzgodnienia planu działań z Komitetem Sterującym (plan zawiera m.in. listę potencjalnych projektów, zasady dotyczące trybów i kryteriów wyboru projektów). Należy również uwzględnić projekty z e-zdrowia.
	Mapy potrzeb zdrowotnych i Priorytety dla regionalnej polityki zdrowotnej w tym Plany zakupów świadczeń opieki zdrowotnej	Wojewoda, Wojewódzka Rada do Spraw Potrzeb Zdrowotnych, DZ, Zarząd Województwa, Komitet Sterujący ds. sektora ochrony zdrowia, NFZ	Pierwsze mapy potrzeb zdrowotnych mają być opracowane do 2015 r. na okres 3 lat przez Ministra Zdrowia	
	Opracowanie regionalnych programów zdrowotnych	DZ, Zarząd Województwa, Agencja Oceny Technologii Medycznej, Komitet Sterujący ds.	AOTM – ma 3 miesiące na ocenę przedłożonego mu programu	

	(programów profilaktycznych)	sektora ochrony zdrowia, EFS/WUP	zdrowotnego, jeśli będzie wskazanie, że przedłożony program będzie finansowany z EFSI	
10	Opracowanie dokumentów określających system zarządzania i kontroli – zgłoszenie gotowości do poddania się desygnacji	DRR/EFS/WUP/RPO	Kwiecień 2015 (nie później niż 3 miesiące od wydania przez KE decyzji o przyjęciu RPOWP 2014-2020)	Opracowanie opisu funkcji i procedur, Instrukcji wykonawczej, wzorów dokumentów
11	Opracowanie porozumień/umów z Instytucjami Pośredniczącymi (WUP i Związek ZIT)	DRR, WUP, Związek ZIT Akceptacja Zarząd Województwa	Marzec/Kwiecień 2015 r.	Niezbędne jest przygotowanie porozumień z Instytucjami Pośredniczącymi, określającymi ich zadania. Instytucje pośredniczące muszą przejść proces desygnacji.
12	Zaopiniowanie Strategii ZIT w zakresie możliwości realizacji Strategii w ramach Programu	DRR	Marzec 2015 r. – wydanie opinii przez IZ RPOWP możliwe po przyjęciu Programu przez KE (60 dni od otrzymania Strategii – termin równoległe z opiniowaniem Strategii przez MIR)	W trakcie opiniowania odbywa się proces identyfikacji projektów przewidzianych do realizacji w trybie pozakonkursowy ujętych w strategii ZIT
13	Powołanie wspólnej komisji ds. oceny i wyboru LSR	DRR/EFS/RPO/ROW/ROR		
	Ogłoszenie konkursu na wybór LGD do realizacji LSR	DRR/EFS/ RPO/ROW/ROR	Najpóźniej grudzień 2015 r.	
	Ocena i wybór LSR	Komisja ds. Wyboru i Oceny LSR	4 miesiące od dnia upływu terminu składania wniosków o wybór LSR	

	Podpisanie umów ramowych na realizację LSR	Zarząd Województwa	Najpóźniej do 23 maja 2016 r. (dwa lata od przyjęcia Umowy Partnerstwa)	
	Opracowanie planu szkoleń LGD wraz z harmonogramem	DRR, EFS, RPO, ROW, ROR	30 dni od zawarcia umowy ramowej	
14	Opracowanie i przyjęcie Programu rozwoju inteligentnych specjalizacji i przedsiębiorczości w województwie podlaskim na lata 2015 –2020+	DRR, Grupa robocza ds. specjalizacji regionalnej, Zarząd Województwa	Czerwiec 2015 r.	Warunek ex-ante niezbędny do uruchomienia środków w ramach Dz. 1.1 i 1.2 (łącznie 85 mln euro)
15	Aktualizacja aglomeracji KPOŚK	DIS, Zarząd Województwa i Sejmik, poszczególne aglomeracje (jst).	Masterplan dla KPOŚK miał zostać zaakceptowany przez KE do 2015 r.	
16	Opracowanie, uzgodnienie i przyjęcie Regionalnego planu transportowego	DIS, PZDW, DRR, PBPP	Kwiecień 2016 r. - zakończenie procesu	Wymagane konsultacje społeczne i OOŚ. Warunek ex-ante niezbędny do uruchomienia środków na infrastrukturę transportową
17	Aktualizacja Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami wraz z opracowaniem planu inwestycyjnego w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi	DIS, DRR, poszczególne jst oraz potencjalni Wnioskodawcy-zarządcy/właściciele infrastruktury odpadowej (podmioty ujęte w planie inwestycyjnym), RDOŚ, PWIS, Zarząd Województwa	IV kwartał 2016 r. - zakończenie procesu	Warunek ex-ante
18	Negocjacje i podpisanie aneksu do Kontraktu Terytorialnego	DRR, Zarząd Województwa	Luty 2015 r.	Konferencja uzgodnieniowa, w której uczestniczą przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego
19	Monitorowanie postępów w przygotowywaniu do złożenia	DRR, Wnioskodawcy niniejszych projektów, Zarząd Województwa	Pierwsza informacja powinna zostać przedłożona do	

	wniosku o dofinansowanie i realizację projektów ujętych w Kontrakcie Terytorialnym		MIR do końca lutego 2015 r.	
20	Przyjęcie Prognozy oddziaływania na środowisko RPOWP 2014-2020, Pisemnego podsumowania oraz Uzasadnienia o udziale społeczeństwa w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko RPOWP 2014-2020	DRR, Zarząd Województwa	Niezwłocznie po przyjęciu RPOWP 2014-2020 (luty-marzec 2015 r.)	Przekazanie RPOWP 2014-2020 oraz podsumowania, o którym mowa w art. 55 ust. 3 ustawy OOŚ do RDOŚ i Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku

Ad 14.

Proces określania **regionalnych inteligentnych specjalizacji (RIS)** województwa podlaskiego oraz spełnienia warunków w tym zakresie wynikających z warunku ex ante rozpoczął się od prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP).

W celu spełnienia warunku ex ante podjęto następnie prace nad przygotowaniem dokumentu implementacyjnego w zakresie inteligentnych specjalizacji – przewidywany termin realizacji – **czerwiec 2015 r.** Powołane zostały organy wskazane w SRWP jako odpowiedzialne za proces wdrażania Strategii, tj. Podlaskie Forum Terytorialne, Zespół Zadaniowy ds. realizacji strategii oraz grupy robocze ds. realizacji idei e-Podlaskie, OZE, ds. polityki klastrowej oraz ds. specjalizacji regionalnej gospodarki, których praca również ma swój wkład w projekt programu wdrożeniowego dotyczącego specjalizacji regionu. Koordynacja prac powołanej w dniu 4 sierpnia 2014 r. uchwałą Komitetu Sterującego SRWP Grupy roboczej ds. specjalizacji regionalnej gospodarki powierzona została Departamentowi Rozwoju Regionalnego.

W SRWP wskazano wstępnie obszary inteligentnych specjalizacji oraz przeprowadzono analizę SWOT, której elementy bezpośrednio i pośrednio związane są z RIS (np. czyste, różnorodne i mało zmienione środowisko przyrodnicze, wysoka konkurencyjność branży mleczarskiej, załączki ośrodków wzrostu w branżach: instrumenty medyczne, przemysł maszynowy). W procesie tworzenia RIS przygotowano pogłębioną diagnozę w obszarze: biznes-nauka-otoczenie oraz uszczegółowioną analizę SWOT koncentrującą się na kwestiach dotyczących RIS. Analiza SWOT jest także elementem powstającego obecnie dokumentu wdrożeniowego do SRWP i posłuży do ostatecznego wyboru priorytetów badań i innowacji, przy zaangażowaniu możliwie szerokiego grona interesariuszy. W dokumencie tym zostaną

uszczegółowione działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój. Odpowiedzi na pytania dotyczące najbardziej oczekiwanych i efektywnych instrumentów wsparcia, sieci współpracy w regionie oraz możliwości wpływu RIS na pobudzenie rozwoju gospodarczego służą m.in. warsztaty organizowane z przedsiębiorcami, przedstawicielami nauki i IOB (proces „przedsiębiorczego odkrywania”). Trwający w regionie proces "przedsiębiorczego odkrywania" jest koordynowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

Zgodnie z założeniami SRWP prace nad programem rozwoju inteligentnych specjalizacji i przedsiębiorczości jest prowadzony w modelu pełnej partycypacji ze strony partnerów społeczno-gospodarczych, na wszystkich etapach jego tworzenia. W procesie przygotowywania programu odbywały się serie warsztatów tematycznych. Grupy tematyczne uczestników warsztatów pokrywały najważniejsze obszary gospodarki, w których widoczna jest konkurencyjność województwa i wysoki potencjał naukowo-badawczy. W trakcie warsztatów ze środowiskiem biznesu, nauki i IOB podjęte zostały kwestie możliwości współpracy i zaangażowania się różnych partnerów w sieci innowacji, a także ogólnych oczekiwań wobec interwencji publicznej. Ich celem było wypracowanie wspólnej wizji i postulatów środowiska biznesu wobec interwencji publicznej oraz instytucji naukowych i innych instytucji otoczenia biznesu. Celem kolejnych warsztatów było skonkretyzowanie oczekiwanych i najbardziej efektywnych instrumentów i form wsparcia dla IS w regionie; ocena efektów tego wsparcia z punktu widzenia zdolności regionu do absorpcji; opracowanie scenariuszy reakcji regionu na wsparcie IS – w kontekście rozbudowy łańcucha wartości. Zgodnie z rekomendacjami KE celem warsztatów było również skonkretyzowanie, jakie obszary RIS zostaną wybrane przez region jako priorytety polityki UE.

W powstającym dokumencie wdrożeniowym zostanie uszczegółowiony system monitorowania RIS w województwie podlaskim i będzie on uwzględniał również możliwość pojawienia się nowych obszarów o wysokim potencjale wzrostu w kontekście IS. System monitoringu będzie opisywał także konieczne zadania oraz zakres prac (w tym wymagania finansowe), by rzetelnie oceniać rozwój IS, jak i innych obiecujących sektorów gospodarki. Za monitorowanie regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji odpowiedzialne będzie Regionalne Obserwatorium Terytorialne.

Ad 16

KE uzależnia możliwość realizacji inwestycji w ramach CT 7 (transport drogowy i kolejowy) od spełnienia warunku *ex-ante* dotyczącego istnienia kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T oraz istnienia w tych planach wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei. W związku z powyższym niezbędne jest opracowanie i przyjęcie **regionalnego planu transportowego**, który ze względu na wymogi *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie...*, wymaga także przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Projekt regionalnego planu transportowego, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, podlegać będzie opiniowaniu przez właściwe organy odpowiedzialne za kwestie środowiskowe. Zostanie także zapewniona możliwość udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko m.in. w formie konsultacji społecznych. Plan transportowy będzie zawierał listę inwestycji regionalnych w perspektywie 2014-2020

przyczyniających się do realizacji założonych celów również w ramach interwencji w obszarze transportu w RPOWP na lata 2014-2020, a także celów określonych w Strategii Rozwoju Transportu polegających na zwiększeniu dostępności transportowej oraz poprawie bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego, przez tworzenie spójnego, zrównoważonego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym. Zapewniona zostanie, tam gdzie to możliwe, komplementarność projektów realizowanych na poziomie regionalnym z projektami szczebla krajowego, które ujęte zostały w Dokumencie Implementacyjnym (DI). Planowane inwestycje będą stanowiły połączenie najważniejszych węzłów i połączenia z innymi krajami. W odniesieniu do przedsięwzięć dotyczących połączeń drugorzędnych realizowane będą inwestycje zarówno na poziomie regionalnym jak i krajowym (zgodnie z DI). Ponadto, będzie określony wstępny harmonogram realizacji projektów ze wskazaniem terminów realizacji następujących etapów: opracowania Studium Wykonalności, uzyskania decyzji środowiskowej, ogłoszenia pierwszego przetargu na roboty budowlane oraz zakończenia robót. Planowane przedsięwzięcia zostaną przedstawione wg uzyskanej liczby punktów (oceniane m. in. według natężenia ruchu, ważności drogi, gotowości projektu do realizacji, poprawy połączeń z przejściami granicznymi itp.). W przypadku projektów zarządzanych przez podmioty krajowe, w regionalnym planie transportowym znajdzie się odniesienie do działań z zakresu zwiększenia zdolności administracyjnych przewidzianych w DI. Zakłada się, że plan transportowy zostanie opracowany i przyjęty **do kwietnia 2016 r.**

Ad 17

KE uzależnia możliwość realizacji inwestycji w ramach CT 6 (gospodarka odpadami) od spełnienia warunku ex-ante dotyczącego opracowania planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów.

W związku z powyższym konieczne jest przyjęcie i notyfikowanie KE Krajowego planu gospodarki odpadami (Kpgo) i wojewódzkich planów gospodarki odpadami (wpgo) zgodnych z wymaganiami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE. W ramach ścieżki dojścia do notyfikacji Polska zaktualizuje dotychczasowe plany gospodarki odpadami uwzględniając zmianę podejścia do systemu gospodarki odpadami komunalnymi. W tym celu Ministerstwo Środowiska opracuje wytyczne do aktualizacji krajowego oraz wojewódzkich planów gospodarki odpadami wraz z planami inwestycyjnymi stanowiącymi załącznik do wojewódzkich planów. Wytyczne powinny m.in. określić, w jaki sposób będą gromadzone dane na temat strumieni i ilości odpadów wytwarzanych w województwach, a także dane dotyczące wielkości istniejących instalacji, w tym planowanych do zamknięcia. Będą to dane wyjściowe do analizy potrzeb inwestycyjnych w regionach i działań, które muszą zostać podjęte w celu osiągnięcia celów określonych w dyrektywach.

Krajowy plan gospodarki odpadami będzie zawierał strategię wdrażania dyrektyw UE oraz osiągnięcie celów na rok 2020 z uwzględnieniem roku 2030. Plan oceni także obecny stan wdrażania dyrektyw UE, istniejącą infrastrukturę oraz wskaże kierunki działań niezbędnych do podjęcia w poszczególnych województwach w celu zapewnienia spójnej sieci gospodarowania odpadami zaplanowanej zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami. Krajowy plan będzie określał również ewentualne potrzeby w skali kraju (instalacje o znaczeniu ponad wojewódzkim) w zakresie infrastruktury niezbędnej do pełnego zagospodarowania poszczególnych rodzajów odpadów. Krajowy plan zostanie zaktualizowany w terminie **do końca 2015 r.**

Następnie na podstawie krajowego planu gospodarki odpadami zostaną opracowane plany wojewódzkie. Plany wojewódzkie będą realizować działania określone w krajowym planie, a także będą stanowiły podstawowy dokument planistyczny w sektorze gospodarki odpadami w województwach. Potrzeby inwestycyjne zidentyfikowane w planach wojewódzkich zostaną zawarte w planach inwestycyjnych zatwierdzanych następnie przez Ministra Środowiska. Będą one podstawą do wydatkowania środków publicznych zarówno unijnych (POLiŚ i RPO), jak i krajowych (fundusze ochrony środowiska).

Zakłada się, że **do końca 2016 r.** zostanie przeprowadzona aktualizacja wojewódzkich planów gospodarki odpadami wraz z opracowaniem planów inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Wojewódzkie plany gospodarki odpadami będą opiniowane przez Ministra Środowiska, a plany inwestycyjne – zatwierdzane przez Ministra Środowiska.